

Na osnovu člana 16. stav 4. Zakona o Vladi Zeničko-dobojskog kantona - Prečišćeni tekst („Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj: 7/10), na prijedlog Ministarstva za privredu, Vlada Zeničko-dobojskog kantona, na 89. sjednici, održanoj dana 23.12.2020. godine, d o n o s i

ZAKLJUČAK

I.

Prihvata se Informacija o stanju privrede na području Zeničko-dobojskog kantona za 2019. godinu sa posebnim osvrtom na stanje poduzetništva, koja čini sastavni dio ovog zaključka.

II.

Informacija iz tačke I. ovog zaključka upućuje se u dalju skupštinsku proceduru.

III.

Zaključak stupa na snagu danom donošenja.

PREMIJER

po Odluci predsjedavajućeg Skupštine

Mirnes Bašić

Broj: 02-_____/20

Datum, 23.12.2020. godine

Z e n i c a

DOSTAVLJENO:

1x Ministarstvo za privredu,

1x Stručna služba Skupštine,

1x a/a.



Bosna i Hercegovina
Federacija Bosne i Hercegovine
ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON
MINISTARSTVO ZA
PRIVREDU I GOSPODARSTVO

Bosnia and Herzegovina
Federation of Bosnia and Herzegovina
ZENICA-DOBOJ CANTON
MINISTRY OF ECONOMY

INFORMACIJA
O STANJU PRIVREDE NA PODRUČJU
ZENIČKO - DOBOJSKOG KANTONA ZA 2019. GODINU
SA POSEBNIM OSVRTOM NA STANJE PODUZETNIŠTVA

Zenica, novembar 2020. godine

UVOD

Programima rada Skupštine i Vlade Zeničko - dobojskog kantona za 2020. godinu predviđena je izrada Informacije o stanju privrede na području Zeničko-dobojskog kantona za 2019. godinu, sa posebnim osvrtom na stanje poduzetništva. Ministarstvo za privredu je, koristeći raspoložive izvore i svoju nadležnost, sačinilo ovu Informaciju.

Pri izradi Informacije korišteni su sljedeći izvori:

- zvanični podaci institucija Federacije Bosne i Hercegovine i Vanjskotrgovinske komore BiH,
- rezultati ankete provedene kod privrednih subjekata,
- spoznaje do kojih se došlo u svakodnevnom radu.

Prikupljanje podataka ograničeno je mnogim problemima vezanim za pravovremenost i obuhvat prikupljenih (dostavljenih) podataka.

Na konačnu ocjenu stanja privrede u znatnoj mjeri su uticali mnogi faktori, a posebno se ističu:

- Nivo "sive" ekonomije,
- Problem pristupa kapitalu za investicije i obrtnom kapitalu,
- Otežano obezbjeđenje novih tehnologija,
- Usporeno usvajanje svjetskih i evropskih standarda kvaliteta (nedostatak akreditovanih institucija - laboratorija za certificiranje proizvoda i usluga) postojeći laboratoriji djeluju lokalno, nemaju status nacionalnih laboratorija, jer nisu u skladu sa EN ili ISO normama (laboratorije za ispitivanje proizvoda od drveta, metala ili hrane),
- Sporo osvajanje novih tržišta (Bliskog Istoka, Rusije, Kine, Libije...),
- Nedovoljno stimulativan ambijent za investiranje u odnosu na šire okruženje,
- Ulazak Republike Hrvatske u EU, stupanje na snagu SSP-a,
- Ograničenja izvoza nametnuta od Vlade Kosova uvođenjem 100% carina na robe iz BiH, te
- Implikacije Provedbene uredbe Komisije (EU) o uvođenju privremenih zaštitnih mjera u vezi sa uvozom određenih proizvoda od čelika.

Bez obzira na činjenicu da je Federacija Bosne i Hercegovine i Bosna i Hercegovina nadležna za donošenje mjera makroekonomske politike, Vlada Kantona je svojim projektima, mjerama i intenzivnom saradnjom sa lokalnom upravom nastojala privredni ambijent učiniti pogodnijim za poduzetnike.

Tokom prethodnih godina, u sklopu Vladinih aktivnosti i aktivnosti Ministarstva za privredu, realizirano je niz projekata koji su rezultirali poboljšanjem poslovnog ambijenta, među kojima se posebno ističu:

- Projekti kapitalnih ulaganja,
- Projekti subvencioniranja privrednih aktivnosti Ministarstva za privredu i
- Priprema i izgradnja 6 industrijskih-poslovnih zona ukupne površine oko 160 ha.

Svi ovi projekti kao i ključne mjere koje je Vlada Kantona poduzimala na unapređenju stanja u oblasti privrede dugoročnog su karaktera. Njihovi puni efekti će biti vidljivi kroz privredna kretanja (pokazatelji, statistički podaci, ...) u narednim godinama.

1. STATISTIČKI POKAZATELJI STANJA U PRIVREDI

1.1. Kretanje osnovnih pokazatelja po kantonima i Federaciji Bosne i Hercegovine

U cilju sagledavanja osnovnih pokazatelja korišteni su zvanični podaci Federalnog zavoda za statistiku i Vanjskotrgovinske komore BiH. Izvršeno je kompariranje osnovnih pokazatelja stanja u Kantonu sa istim podacima u drugim kantonima i Federaciji Bosne i Hercegovini.

Ovi podaci dati su u Tabeli 1.

Tabela 1. Osnovni pokazatelji privrednih/gospodarskih i drugih kretanja po kantonima

	Indeksi fizičkog obima ind. proizvodnje		Broj zaposlenih Q		Prosječna neto plaća u KM Q		Broj nezaposlenih Q		Ostvarene investicije u (KM) x 10 ³		Pokrivenost uvoza izvozom u % I-XII 2019. godine	Trgovinski bilans u hilj. KM I-XII 2019. godine
	'19/'18	'18./'17.	2019.	2018.	2019.	2018.	2019.	2018.	2018.	2017.	2019.	2019.
Federacija BiH	104,4	107,4	531.483	519.800	928	889	307.864	329.907	3.397.560	3.292.112	55,0	-6.224.697
<i>Unsko-sanski</i>	103,8	100,2	38.220	37.687	872	860	34.098	38.172	158.558	118.721	91,9	-34.051
<i>Posavski</i>	95,3	87,7	6.549	6.497	808	780	4.149	4.362	37.333	72.987	47,6	-128.520
<i>Tuzlanski</i>	97,9	100,0	99.067	96.461	824	812	73.965	79.378	431.949	368.083	83,6	-350.523
Zeničko-dobojski	93,6	96,6	84.169	82.688	793	763	54.307	58.577	471.033	443.055	88,3	-203.772
<i>Bosansko-podrinjski</i>	72,7	95,3	7.083	7.291	810	815	3.192	3.169	36.759	27.551	213,1	176.469
<i>Srednjobosanski</i>	98,8	99,2	51.583	50.957	759	723	32.775	34.777	205.984	202.002	69,8	-314.739
<i>Hercegovačko-neretvanski</i>	97,5	22,3	55.213	54.133	1.011	1.005	29.755	30.703	295.797	267.944	49,9	724.366
<i>Zapadno – hercegovački</i>	111,6	103,0	20.020	19.322	861	796	10.517	10.820	160.659	127.133	37,6	-1.041.236
<i>Kanton Sarajevo</i>	103,7	104,6	152.394	147.848	1.153	1.134	58.746	62.561	1.029.346	862.447	29,3	-3.444.717
<i>Kanton 10</i>	96,2	97,3	10.906	10.723	890	880	6.360	7.388	114.164	193.736	109,5	9.082

Izvor podataka: Izvor podataka: Publikacije "Kantoni i Federacija BiH u brojkama", Federalni zavod za statistiku – Sarajevo, 2020.

Tabela 2. Rang osnovnih pokazatelja Zeničko - dobojskog kantona u Federaciji BiH

God.	Indeksi fizičkog obima ind. proiz.	Ostvarene investicije u KM x10 ³	Broj zaposlenih u XII mjesecu	Prosječna neto plaća u KM	Pokrivenost uvoza izvozom	Trgovinski bilans u KM x10 ³
2017.	7	2	3	9	2	5
2018.	7	2	3	8	2	6
2019.	9	-	3	9	4	6

Iz Tabele 2. evidentno je da Kanton u 2019. godini, u odnosu na druge kantone, iskazuje zavidne rezultate u oblastima izvoza i investicija u odnosu na 2017., odnosno 2018. godinu.

Nepovoljan rang nekih pokazatelja odraz je opće strukture kantonalne privrede i statističkih kriterija (podaci svih velikih poslovnih sistema koji djeluju i u ZDK ne evidentiraju se u ZDK), naročito kod investicija, spoljnotrgovinske razmjene, prosječnih neto plaća i sl.

Bez obzira na novoformirane prerađivačke kapacitete i dalje je osnovna karakteristika privrede Zeničko-dobojskog kantona bazno-energetsko-sirovinska.

1.2. Fizički obim industrijske proizvodnje

Bez obzira na mali obuhvat statističkih istraživanja (broj statističkih tačaka – oko 100), indeks fizičkog obima industrijske proizvodnje kantonalne privrede u posljednjih nekoliko godina se neprekidno mijenjao. Detaljni komparativni podaci sa Federacijom BiH po godinama, dati su u Tabeli 3.

Tabela 3. Indeksi fizičkog obima industrijske proizvodnje

	2014/2013	2015/2014	2016/2015	2017/2016	2018/2017	2019/2018
ZENIČKO-DOBOJSKI KANTON	95,9	101,5	99,7	100,8	96,6	93,6
FEDERACIJA BiH	100,1	102,2	103,0	102,7	100,8	104,4

Posmatrajući ovaj parametar po područjima i potpodručjima djelatnosti u Kantonu za 2019/2018. godinu evidentno je stanje koje pokazuje stepen rasta, što je prikazano u Tabeli 4.

Iz Tabele 4. je evidentno da su sva osnovna područja djelatnosti industrije (sem područja C-Prerađivačka industrija, koja je imala relativni rast) doživjela pad indeksa industrijske proizvodnje.

Evidentan je izražen značajan rast u sljedećim potpodručjima djelatnosti prerađivačke industrije: C14 - Proizvodnja odjeće, C20 - Proizvodnja kemikalija i kemiskih proizvoda i C24 - Proizvodnja baznih metala.

Tabela 4. Indeksi fizičkog obima industrijske proizvodnje

PODRUČJA I PODPODRUČJA DJELATNOSTI	$\frac{Q}{Q} \frac{2018.}{2017.}$	$\frac{Q}{Q} \frac{2019.}{2018.}$
INDUSTRIJA UKUPNO	96,6	93,6
PREMA GLAVNIM INDUSTRIJSKIM GRUPACIJAMA		
AI Intermedijarni proizvodi, osim energije	95,3	102,1
AE Energija	97,5	86,1
BB Kapitalni proizvodi	94,4	83,0
CD Trajni proizvodi za široku potrošnju	112,3	89,3
CN Netrajni proizvodi za široku potrošnju	97,0	94,3
PREMA PODRUČJIMA I OBLASTIMA KO-a		
B VAĐENJE RUDA I KAMENA	98,4	93,1
05 Vađenje ugljena i lignita	98,4	93,1
08 Vađenje ostalih ruda i kamenja	-	-
C PRERAĐIVAČKA INDUSTRIJA	96,1	97,4
10 Proizvodnja prehrambenih proizvoda	103,5	102,1
11 Proizvodnja pića	96,9	101,9
13 Proizvodnja tekstila	78,9	57,7
14 Proizvodnja odjeće	131,6	131,0
15 Proizvodnja kože i srodnih proizvoda	95,4	103,1
16 Prerada drva i proizvoda od drva i pluta, osim namještaja, proizvodnja predmeta od slame i pletarskih materijala	78,7	92,4
17 Proizvodnja papira i proizvoda od papira	110,9	79,5
18 Štampanje i imnožavanje snimljenih zapisa	167,8	100,6
19 Proizvodnja koksa i rafiniranih naftnih proizvoda	96,1	103,7
20 Proizvodnja hemikalija i hemijskih proizvoda	87,6	109,6
22 Proizvodnja proizvoda od gume i plastičnih masa	113,2	104,9
23 Proizvodnja ostalih nemetalnih i mineralnih proizvoda	104,0	95,5
24 Proizvodnja baznih metala	96,0	108,1
25 Proizvodnja gotovih metalnih proizvoda osim mašina i opreme	93,0	104,3
27 Proizvodnja električne opreme	119,9	92,4
28 Proizvodnja mašina i uređaja d.n.	103,8	83,8
29 Proizvodnja motornih vozila, prikolica i poluprikolica	58,6	46,5
31 Proizvodnja namještaja	117,5	86,4
32 Ostala prerađivačka industrija	94,4	229,3
33 Popravak i instaliranje mašina i opreme	98,8	77,2
D PROIZVODNJA I SNABDIJEVANJE/OPSKRBA ELEKTRIČNOM ENERGIJOM I PLINOM	97,2	80,5
35 Proizvodnja i snabdijevanje/opskrba električnom energijom i plinom	97,2	80,5

Izvor podataka: Izvor podataka: Publikacija "Zeničko-dobojski kanton u brojkama", Federalni zavod za statistiku – Sarajevo, 2020.

1.3. Vanjskotrgovinska razmjena

Vanjskotrgovinska razmjena ima dugu tradiciju u Zeničko-dobojskom kantonu. U proteklom periodu ona je neprekidno rasla.

Komparativni podaci vanjskotrgovinske razmjene Zeničko - dobojskog kantona za 2017., 2018. i 2019. godinu prikazani su u Tabeli 5.

Tabela 5. Komparativni podaci vanjskotrgovinske razmjene Zeničko-dobojskog kantona (u 000 KM)

		IZVOZ	UVOZ	OBIM (I+U)	SALDO (I-U)	POKRIVENO ST (%)
2019.	BiH	11.492.565	19.498.585	30.991.150	-8.006.020	58,9
	F BiH	7.620.378	13.851.816	21.472.194	-6.231.438	55,0
	ZDK	1.534.714	1.738.641	3.237.355	-203.927	88,3
2018.	BiH	12.258.275	19.593.468	31.851.743	-7.335.193	62,56
	F BiH	8.044.854	13.397.493	21.442.348	-5.352.639	60,05
	ZDK	2.048.988	2.090.062	4.139.050	-41.075	98,03
2017.	BiH	11.384.774	18.447.340	29.832.114	-7.062.566	61,71
	F BiH	7.376.774	12.545.711	19.922.485	-5.168.937	58,80
	ZDK	1.871.019	1.977.620	3.848.639	-106.602	94,61

Izvor podataka: Izvor podataka: Publikacija "Zeničko-dobojski kanton u brojkama", Federalni zavod za statistiku – Sarajevo, 2020

Iz prethodne tabele evidentan je pad vanjskotrgovinske razmjene privrede Zeničko-dobojskog kantona tokom 2019. godine u odnosu na 2018. godinu i on iznosi 21,8 %. Istovremeno je pokrivenost uvoza izvozom bila 88,3%.

Prema navedenim podacima, komparirajući podatke vanjskotrgovinske razmjene Kantona za 2019. godinu, može se konstatovati sljedeće:

- Udio vanjskotrgovinske razmjene Kantona 2019./2018. je smanjen u odnosu na **BiH** sa 12,99 % na 10,44 %, te smanjen u odnosu na Federaciju BiH sa 19,32 % na 15,10 %,
- Zeničko-dobojski kanton je u odnosu na druge kantone Federacije BiH po vanjskotrgovinskoj razmjeni u 2019. godini bio na trećem mjestu, iza Kantona Sarajevo i Tuzlanskog kantona,
- Zeničko-dobojski kanton u FBiH je po izvozu i uvozu na trećem mjestu – iza Kantona Sarajevo i Tuzlanskog kantona,
- Prema pokrivenosti uvoza izvozom Zeničko-dobojski kanton je u 2019. godini bio na trećem mjestu, iza Unsko-sanskog i Bosansko-podrinjskog kantona,
- Udio Kantona u ukupnom izvozu Federacije Bosne i Hercegovine u 2019. godini je 20,1 %, a u uvozu 12,6 %,

- Zeničko-dobojski kanton je u 2019./2018. godinu imao indeks izvoza 74,9 %, dok je istovremeno indeks uvoza bio 83,2 %.

Razlozi negativnih trendova mogli bi se tražiti u više uzroka, kao što su:

- Ograničenje izvoza nametnuto od Vlade Kosova uvođenjem 100% carina na robe iz BiH, te
- Implikacije Provedbene uredbe Komisije (EU) o uvođenju privremenih zaštitnih mjera u vezi sa uvozom određenih proizvoda od čelika.

Naime, Evropska unija je polovinom jula prošle godine uvela privremene kvote na čelik, kao odgovor Unije na carine koje su ranije njima uvele Sjedinjene Američke Države. Privremene mjere, u obliku carinskih kvota, odnosile su se na 23 kategorije proizvoda od čelika. Uredbom o uvođenju privremenih zaštitnih mjera bilo je predviđeno da će se za svaku od 23 kategorije carina od 25% uvoditi tek nakon što uvoz premaši prosječni uvoz tokom zadnje tri godine. Navedene mjere odnosile su se za sve zemlje, uz iznimku nekih zemalja u razvoju čiji je obim izvoza u EU ograničen.

Već je u julu bilo jasno da će se ove mjere negativno odraziti i na bh. kompanije, čime je ugrožen značajan broj radnih mjesta. Samo u području prapizvodnje i prerade čelika, rezultat ovih i mjera koje je Kosovo uvelo našoj zemlji je da je izvoz proizvoda od čelika smanjen za 50.000 tona.

Odluka Vlade Kosova da poveća porez na robe iz Bosne i Hercegovine na 100% je kršenje sporazuma CEFTA i duha Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju između Evropske unije i Kosova.

U narednoj tabeli dat je pregled ranga najznačajnijih zemalja trgovinskih partnera privrede ZDK u izvozu i uvozu tokom 2019. godine.

Tabela 6. Pregled ranga najznačajnijih vanjskotrgovinskih partnera privrede ZDK

	Struktura u % 2019.	IZVOZ hilj./tis. KM u 000 KM			Struktura u % 2019.	UVOZ hilj./tis. KM u 000 KM	
		2019.	2018.			2019.	2018.
UKUPNO	100,0	1.534.714	1.709.002	UKUPNO	100,0	1.738.641	1.814.030
Njemačka	20,5	314.016	372.343	Italija	16,1	280.250	319.040
Italija	12,0	184.723	224.009	SAD	13,0	225.680	191.432
Hrvatska	10,2	156.883	147.279	Njemačka	12,1	210.278	238.608
Srbija	9,3	142.393	142.962	Srbija	7,3	126.808	139.153
Rumunija	6,6	100.580	79.366	Slovenija	5,5	96.145	93.814
Slovenija	6,5	100.377	126.976	Turska	5,5	95.383	87.880
Crna Gora	4,0	61.198	68.456	Poljska	5,0	86.153	76.385
Austrija	4,0	61.133	105.960	Kina	3,6	63.194	78.001
Francuska	3,3	50.838	25.380	Austrija	3,4	59.908	62.455
Nizozem-	2,7	42.169	39.286	Hrvatska	3,4	59.742	73.581

ska							
SVE OSTALE ZEMLJE	20,9	320.403	376.985	SVE OSTALE ZEMLJE	25,0	435.099	453.681

Izvor podataka: Izvor podataka: Publikacija "Zeničko-dobojski kanton u brojkama", Federalni zavod za statistiku – Sarajevo, 2020

Dakle, tokom 2019. godine u odnosu na 2018. godinu, privreda Zeničko-dobojskog kantona je najveću vanjskotrgovinsku razmjenu ostvarila sa: Njemačkom, Italijom, Hrvatskom, Srbijom, Slovenijom i SAD-om.

U narednoj tabeli dat je pregled izvoza i uvoza Kantona prema području djelatnosti:

Tabela 7: Izvoz i uvoz po područjima djelatnosti

	IZVOZ I UVOZ PO PODRUČJIMA KLASIFIKACIJE DJELATNOSTI /U 000. KM/					
	IZVOZ			UVOZ		
	2019. /KM/	2018. /KM/	2019 2018	2019. /KM/	2018. /KM/	2019 2018
UKUPNO	1.534.714	1.709.002	89,8	1.738.485	1.814.030	95,83
A- Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	3.284	3.739	88,8	75.708	63.325	119,5
B- Vađenje rude i kamena	2.714	1.983	136,8	252.676	213.736	118,2
C- Prerađivačka industrija	1.492.249	1.669.295	89,4	1.407.191	1.531.898	91,8
D- Proizv. i snabdij. elektr. en., gasom/ plinom, parom i klimatizacija	36.466	33.985	107,3	2.911	5.070	57,4

Izvor podataka: Izvor podataka: Publikacija "Zeničko-dobojski kanton u brojkama", Federalni zavod za statistiku – Sarajevo, 2020.

Iz prethodne tabele je evidentno da je dominantan izvoz i uvoz ostvarila prerađivačka industrija uz negativan trend. Nepovoljan trend izvoza, u odnosu na uvoz u 2019. godini je nastavljen (veći pad izvoza u odnosu na uvoz).

U narednoj tabeli dat je pregled izvoza i uvoza Kantona prema namjeni proizvoda:

Tabela 8. Izvoz i uvoz prema međunarodnoj klasifikaciji ekonomske namjene proizvoda

	IZVOZ I UVOZ PREMA MEĐUNARODNOJ KLASIFIKACIJI EKONOMSKE NAMJENE PROIZVODA /U 000 KM/					
	IZVOZ			UVOZ		
	2019	2018..	2019. 2018.	2019.	2018.	2019. 2018.
UKUPNO	1.534.714	1.709.002	89,8	1.738.485	1.814.030	95,8
Hrana i žive životinje	41.473	39.403	105,3	167.751	165.448	101,4
Pića i duhan	412	806	51,1	5.125	5.449	94,1
Sirove materije nejestive, osim goriva	73.510	84.133	87,4	64.969	42.926	151,3
Mineralna goriva, maziva i srodni proizvodi	16.302	80.623	20,2	350.333	332.248	105,4
Masti i ulja život. i bilnog porijekla	2	21	9,5	9.749	10.759	90,6
Kemijski proizvodi	10.354	8.507	121,7	211.896	204.667	103,5

Industrijski proizvodi razvrstani prema materijalu	706.398	744.109	94,9	534.945	629.340	85,0
Mašine/Strojevi i transportna sredstva	222.686	253.340	87,9	246.582	267.474	92,2
Razni gotovi proizvodi	463.319	498.060	93,0	147.135	155.719	94,5
Proizvodi i transakcije d.n.	258	-	-	-	-	-

Izvor podataka: Izvor podataka: Publikacija "Zeničko-dobojski kanton u brojkama", Federalni zavod za statistiku – Sarajevo, 2020.

Iz prethodne tabele evidentno je da je dominantan izvoz i uvoz ostvaren prometom industrijskih proizvoda, s tim što je uočljiv nepovoljan trend rasta uvoza u odnosu na izvoz.

Najveći izvoznici iz Zeničko-dobojskog kantona su: „ARCELOR MITTAL ZENICA“, „NATRON HAYAT“, „PREVENT BH“, „MANN+HUMMEL BA“. Najveći uvoznici u Zeničko-dobojskom kantonu su „ARCELOR MITTAL ZENICA“, „PREVENT BH“ i „HIFA-OIL“.

Prema podacima Vanjskotrgovinske komore BiH, vanjskotrgovinska razmjena po općinama Zeničko-dobojskog kantona za protekle tri godine prikazana je u narednoj Tabeli.

Tabela 9. Vanjskotrgovinska razmjena po općinama (u 000 KM)

Općina/Grad	2019. GODINA			2018. GODINA			2017. GODINA		
	IZVOZ	UVOZ	POKR %	IZVOZ	UVOZ	POKR %	IZVOZ	UVOZ	POKR %
BREZA	9.165	18.238	50,25	7.808	17.478	44,67	7.741	15.923	48,61
DOBOJ - JUG	29.909	95.961	31,17	26.164	101.721	25,72	23.643	88.238	26,79
KAKANJ	23.573	154.706	15,24	16.492	140.119	11,77	15.680	132.075	11,87
MAGLAJ	132.426	64.650	204,83	188.112	56.183	334,82	147.300	53.008	277,89
OLOVO	64.997	44.749	145,25	67.832	49.631	136,67	61.400	45.739	134,24
TEŠANJ	385.581	432.413	89,17	463.647	477.333	97,13	398.644	405.048	98,42
USORA	73.502	29.322	250,67	62.093	33.990	182,68	42.732	18.307	233,42
VAREŠ	7.247	2.656	272,90	6.074	1.857	327,03	7.069	2.065	342,34
VISOKO	393.081	413.394	95,09	530.829	507.642	104,57	613.508	603.071	101,73
ZAVIDOVIĆI	44.719	23.471	190,53	56.047	27.175	206,25	50.650	27.974	181,06
ZENICA	545.416	569.570	95,76	542.877	584.480	92,88	436.115	514.934	84,69
ŽEPČE	85.937	91.340	94,08	81.012	92.453	87,63	66.538	71.240	93,40
Ukupno Kanton	1.795.553	1.940.471	92,53	2.048.988	2.090.062	98,03	1.871.019	1.977.620	94,61

Izvor podataka: Publikacija "Pregled i analiza - Ostvarene vanjskotrgovinske razmjene Bosne i Hercegovine za period 2019. / 2018. godine" – Vanjskotrgovinska komora BiH

Iz prethodne Tabele evidentno je da su najveći udio u izvozu Kantona za 2019. godinu imale općine: Zenica – 30,38 %, Tešanj – 21,47 % i Visoko – 21,89 %, a u uvozu Zenica – 29,35 %, Tešanj – 22,28 % i Visoko – 21,30 %.

1.4. Zaposlenost i plaće

U Tabeli 10. dati su podaci o prosječnom broju zaposlenih i prosječnim neto plaćama po područjima i odjeljcima Standardne klasifikacije djelatnosti. Kao što se vidi iz tabele u 2019. godini u Kantonu je bilo zaposleno prosječno **84.169** lica, što je za **1,79%** više u odnosu na prosjek u 2018. godini. U ukupnom prosječnom broju zaposlenih u Federaciji BiH (**531.483**) u 2019. godini, Kanton učestvuje sa **15,84 %**.

Najveća prosječna zaposlenost u Kantonu u 2019. godini je bila u području Prerađivačke industrije (**27.089**) i čini **32,18 %** od ukupno prosječno zaposlenih.

U istoj tabeli dati su podaci o prosječnim neto plaćama. Prosječna neto plaća za 2019. godinu u Kantonu je bila **793,00 KM** i veća je za **3,93 %** u odnosu na prosjek u 2018. godini.

U odnosu na prosječnu neto plaću u Federaciji BiH (**928,00 KM**) u 2019. godini, prosječna neto plaća u Kantonu je manja za **17,03 %**, uz povećanje razlike. Najveća prosječna neto plaća u Kantonu je evidentirana u područjima: D- Proizvodnja i snabdijevanje el.energijom, plinom, parom i klimatizacija – **1.632,00 KM**, J- Informacije i komunikacije -**1.143,00 KM**, O- Javna uprava i odbrana – obavezno socijalno osiguranje - **1.205,00 KM** i Q- Djelatnosti zdravstvene zaštite - **1.267 KM**, dok je najniža u područjima: I - Djelatnost pružanja smještaja, pripreme i usluživanja hrane – **443,00 KM**.

Tabela 10. Zaposlenost i plaće po područjima i odjeljcima Standardne klasifikacije djelatnosti

	Broj zaposlenih				Prosječna neto plaća u KM			
	Q 2019.	Q 2018.	Q 2017.	Index Q2019/ Q2018.	Q 2019.	Q 2018.	Q 2017.	Index Q2019/ Q2018.
UKUPNO	84.169	82.688	79.408	101,79	793	763	737	103,93
A- Poljoprivreda, šumarstvo i ribolov	2.122	2.130	2.000	99,62	815	796	788	102,38
B- Vađenje ruda i kamena	4.747	4.718	4.639	100,61	1.074	1.072	1.052	100,18
C- Prerađivačka industrija	27.089	27.156	25.475	102,03	632	593	581	106,57
D- Proizvodnja i snabdijevanje el.energijom, plinom, parom i klimatozacija	1.355	1.328	1.334	102,03	1.632	1.533	1.494	106,46
E- Snabdijevanje vodom, uklanjanje otpadnih voda, upravljanje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša	1.208	1.165	1.116	103,69	833	810	795	102,84
F- Građevinarstvo	4.209	3.959	3.711	106,31	581	526	501	110,46
G- Trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikla	12.598	12.025	11.462	104,65	583	559	534	104,29
H- Prijevoz i skladištenje	3.920	3.821	3.700	102,59	623	687	682	90,68
I- Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane (hotelijerstvo i ugostiteljstvo)	3.446	3.216	3.182	107,15	443	448	471	98,88
J- Informacije i komunikacije	730	699	675	104,43	1.143	1.214	1.211	94,15

K- Finansijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja	1.025	1.010	1.090	101,48	1.221	1.127	1.077	108,34
L - Poslovanje nekretninama	286	331	273	85,50	977	659	811	148,25
M- Stručne, naučne i tehničke djelatnosti	1.805	1.745	1.724	103,44	852	824	808	103,40
N- Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	1.113	1.142	1.145	97,46	521	626	706	83,22
O- Javna uprava odbrana/odbrana; obavezno/obvezno socijalno osiguranje	4.439	4.391	4.356	101,10	1.205	1.134	1.089	105,42
P- Obrazovanje	6.980	6.865	6.825	101,67	808	761	692	106,17
Q- Djelatnosti zdravstvene zaštite	4.599	4.548	4.434	101,12	1.267	1.193	1.044	106,20
R- Umjetnost, zabava i rekreacija	1.253	1.284	1.218	97,58	745	567	565	131,39
S- Ostale uslužne djelatnosti	1.245	1.155	1.049	107,79	701	650	641	107,85
00...Neraspoređeno po djelatnostima KD	-	-	-	-	-	-	-	-

Izvor podataka: Izvor podataka: Publikacija "Zeničko-dobojski kanton u brojkama", Federalni zavod za statistiku – Sarajevo, 2020.

U Tabeli 11. prikazani su podaci prosječnog broja zaposlenih i prosječnih neto plaća po općinama. Indeks prosječnog broja zaposlenih za 2019. godinu u odnosu na prosječnu zaposlenost u 2018. godini ima pozitivan trend u svim općinama/gradovima Kantona sem u općini Olovo i Vareš.

Iz iste tabele evidentno je da su indeksi prosječne neto plaće za 2019. godinu u odnosu na prosjek u 2018. godini u porastu u 10 općina, izuzev u općini Usora.

Tabela 11. Zaposlenost i prosječne neto plaće po općinama

Općina/Grad	Broj zaposlenih				Prosječna neto plaća u KM			
	Q 2019.	Q 2018.	Q 2017.	Index Q2019. / Q 2018.	Q 2019.	Q 2018.	Q 2017.	Index Q2019. / Q 2018.
UKUPNO	84.169	82.688	79.408	101,79	793	763	737	103,93
BREZA	2.999	2.894	2.875	103,63	961	944	905	101,80
DOBOJ-JUG	1.518	1.410	1.315	107,66	683	681	630	100,29
GRAD VISOKO	10.611	10.371	9.918	102,31	646	620	606	104,19
GRAD ZENICA	27.587	27.102	26.590	101,18	908	868	828	104,46
KAKANJ	7.283	7.179	6.988	101,45	1.025	1.005	992	101,99
MAGLAJ	4.521	4.511	4.358	100,22	711	687	649	103,49
OLOVO	1.979	2.008	1.883	98,55	693	592	614	117,06
TEŠANJ	13.852	13.697	12.531	101,13	634	610	587	103,93
USORA	1.822	1.657	1.416	109,58	766	795	751	96,35
VAREŠ	1.316	1.339	1.314	98,06	828	784	730	105,61
ZAVIDOVIĆI	5.021	4.946	4.718	100,94	726	696	664	104,31
ŽEPČE	5.660	5.574	5.502	101,54	658	639	596	102,97

Izvor podataka: Izvor podataka: Publikacija "Zeničko-dobojski kanton u brojkama", Federalni zavod za statistiku – Sarajevo, 2020.

1.5. Nezaposlenost

Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku, broj nezaposlenih lica u Zeničko – dobojskom kantonu, u decembru 2019. godine bio je **54.307** lica, a u isto vrijeme 2018. godine bilo je

evidentirano je **58.577** lice, što je za **4.270 lica** ili 7,2% manje u odnosu na isti period 2018. godine.

Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku, udio Kantona u prosječnom broju nezaposlenih u FBiH (329.809) u 2018. godine bio je 17,76 %, a u 2019. godini (u FBiH **307.864**) je **17,63 %**.

Komparativni podaci broja nezaposlenih lica po općinama/gradovima za 2019. godinu dati su u Tabeli 12.

Tabela 12. Komparativni podaci nezaposlenosti

Općina/Grad	Broj nezaposlenih				Index 2017. 2016.	Index 2018. 2017.	Index <u>2019.</u> <u>2018.</u>
	2016.	2017.	2018.	2019			
BREZA	1.836	1.735	1.645	1.582	94,50	94,81	96,17
DOBOJ-JUG	852	757	732	670	88,85	96,70	91,53
GRAD VISOKO	7.190	6.738	6.342	6.029	93,71	94,12	95,06
GRAD ZENICA	22.003	20.541	19.674	18.325	9335	95,78	93,14
KAKANj	6.721	6.441	6.075	5.844	95,83	94,32	96,29
MAGLAJ	4.834	4.350	4.134	3.769	89,99	95,03	91,17
OLOVO	1.727	1.644	1.513	1.375	95,19	92,03	90,87
TEŠANj	6.995	6.111	5.803	5.401	87,36	94,96	93,07
USORA	824	709	663	577	86,04	93,51	87,03
VAREŠ	1.185	1.091	1.005	892	92,07	92,12	88,76
ZAVIDOVIĆI	7.073	7.027	6.503	5.822	99,35	92,54	89,53
ŽEPČE	4.962	4.657	4.488	4.021	93,85	96,37	89,59
UKUPNO:	66.202	61.801	58.577	54.307	93,35	94,78	92,27

Izvor podataka: Izvor podataka: Publikacija “Zeničko-dobojski kanton u brojkama”, Federalni zavod za statistiku – Sarajevo, 2020.

Podaci prikazani po općinama i po stručnoj spremi dati su u Tabeli 12. Najveći broj nezaposlenih u 2019. godini evidentiran je u Gradu Zenica –**18.325**, što je **33,74 %** od ukupnog broja nezaposlenih u Kantonu.

Posmatramo po stručnoj spremi najveći broj nezaposlenih u ukupnom broju nezaposlenih u Kantonu evidentiran je u strukturi **KV – 36,32 %** i **NKV – 30,12 %**.

Tabela 12. Nezaposlene osobe prema stručnoj spremi (decembar 2019. i 2018. g.)

Općina/Grad		Ukupno	VSS	VŠS	SSS	NSS	VKV	KV	PKV	NKV
UKUPNO	2018.	58.577	3.406	273	13.906	121	314	21.606	1.627	17.324
	2019.	54.307	3.165	245	12.976	99	263	19.725	1.477	16.357
	ŽENE	32.023	2.229	163	8.711	94	46	10.079	647	10.054
BREZA	2018.	1.645	137	12	586	-	2	516	34	358
	2019.	1.582	119	7	586	-	2	481	33	354
DOBOJ- JUG	2018.	732	29	-	168	-	3	281	12	239
	2019.	670	29	1	147	-	3	251	13	226
KAKANj	2018.	6.075	475	30	1.365	11	31	2.378	146	1.639
	2019.	5.844	461	29	1.331	-	22	2.237	152	1.612
MAGLAJ	2018.	4.134	148	10	684	-	11	1.400	135	1.746
	2019.	3.769	152	10	646	-	10	1.239	118	1.594
OLOVO	2018.	1.513	79	4	477	-	1	410	8	534
	2019.	1.375	81	3	432	-	3	365	7	484

TEŠANJ	2018.	5.803	264	21	1.119	5	38	2.191	202	1.963
	2019.	5.401	246	19	1.044	6	35	2.034	171	1.846
USORA	2018.	663	23	1	112	-	4	289	14	220
	2019.	577	17	1	96	-	3	251	10	199
VAREŠ	2018.	1.005	51	3	282	9	2	345	18	295
	2019.	892	43	2	254	7	3	299	15	269
GRAD VISOKO	2018.	6.342	412	39	1.428	-	16	2.552	43	1.852
	2019.	6.029	421	34	1.383	-	11	2.397	37	1.746
ZAVIDOVIĆI	2018.	6.503	305	19	1.611	-	16	2.523	141	1.888
	2019.	5.822	283	14	1.429	-	13	2.208	127	1.748
GRAD ZENICA	2018.	19.674	1.326	121	5.056	96	178	7.024	659	5.214
	2019.	18.325	1.175	110	4.732	86	145	6.505	600	4.972
ŽEPČE	2018.	4.488	157	13	1.018	-	12	1.697	215	1.376
	2019.	4.021	138	15	896	-	13	1.458	194	1.307

Izvor podataka: Izvor podataka: Publikacija "Zeničko-dobojski kanton u brojkama", Federalni zavod za statistiku – Sarajevo, 2020.

1.6. Registracija, stečaj i likvidacija

Jedan od indikatora stanja u privredi su podaci o registraciji, likvidaciji i stečaju privrednih subjekata kod Općinskog suda Zenica.

Prema podacima iz Izvještaju o radu Općinskog suda u Zenica za 2019. godinu, nisu iskazani podaci o registraciji novaih privrednih subjekata. U istom periodu ovaj Sud je primio ukupno **130** prijedloga za pokretanje likvidacionog postupka, a ukupno je riješeno **131** predmet (računajući i odluke o povlačenju prijedloga za pokretanje postupka likvidacije, provođenje likvidacionog postupka u stečaju i sl., a ne samo odluke o likvidaciji konkretnog subjekta).

Pored toga Općinski sud Zenica u 2019. godini primio je ukupno **93** prijedloga za otvaranje stečajnih postupaka. Istovremeno je u postupku riješio **94** predmeta stečaja.

Komparativni podaci za 2017. i 2018. i 2019. godinu, prema Izvještaju o radu Općinskog suda Zenica, dati su u sljedećoj tabeli.

Tabela 13. Registracija, stečaj i likvidacija privrednih subjekata

VRSTA PREDMETA	2017. godina		2018. godina		2019. godina	
	Primljeno	Riješeno	Primljeno	Riješeno	Primljeno	Riješeno
STEČAJ	87	98	82	104	93	94
LIKVIDACIJA	118	113	122	119	130	131
REGISTRACIJA	212	232	172	220	-	-

Izvor : Izvještaj o radu Općinskog suda u Zenica za 2019. godinu

Zbog izmjene strukture Izvještaja o radu Općinskog suda u Zenica za 2019. godinu, nisu navedeni podaci o registrovanim privrednim subjektima u 2019. godini.

1.7. Investicije

Objava podataka za investicije odnosi se na prethodnu godinu. Tokom 2018. godine u Federaciji BiH ostvarene su investicije u nova stalna sredstva u ukupnom iznosu od cca 3.39 milijarde KM i imaju stalni rast.

Prema strukturi ulaganja, ostvarene investicije u Građevinske objekte i prostore iznosile su cca 1,52 milijarde KM, u Strojeve, opremu i transportna sredstva cca 1,68 milijarde KM, te u ostale namjene cca 193 miliona KM.

U narednoj tabeli prikazani su komparativni podaci ostvarenih investicija u nova stalna sredstva

od 2008. do 2018. godine. Iz tabele je evidentan neprekidan rasst ovog vrlo bitnog pokazatelja stanja u privredi ZDK.

Tabela 14. Ostvarene investicije u nova stalna sredstva

Ostvarene investicije u nova stalna sredstva po namjeni ulaganja i tehničkoj strukturi, princip čistih djelatnosti u hilj./tis. KM							
God.	Ukupno	Građevinski objekti i prostori	Strojevi, oprema i transportna sredstva	Ostalo			
				Ukupno	biološka sredstva	proizvodi intelektualnog vlasništva	troškovi prijenosa vlasništva
2008	493.028	193.889	290.345	8.794	3.352	4.318	1.123
2009	294.851	131.195	155.006	8.650	2.791	5.634	226
2010	284.675	133.342	135.571	15.762	2.784	12.473	505
2011	443.046	221.141	211.576	10.329	3.735	6.369	224
2012	412.506	242.723	155.805	13.978	3.872	9.977	127
2013	375.464	208.132	157.991	9.341	4.612	4.364	365
2014	387.708	179.010	196.756	11.942	5.898	5.710	335
2015	329.478	142.636	173.971	12.871	6.052	5.967	850
2016	355.436	161.066	182.781	11.589	6.076	5.395	117
2017	443.055	218.132	215.744	9.179	4.531	4.372	276
2018	471.033	235.166	218.217	17.650	5.285	12.085	281

Izvor podataka: Izvor podataka: Publikacija "Zeničko-dobojski kanton u brojkama", Federalni zavod za statistiku – Sarajevo, 2020.

Najviše ukupne ostvarene investicije u nova stalna sredstva po namjeni ulaganja i tehničkoj strukturi u 2018. godini u ZDK realizirane su u:

- C - Prerađivačkoj industriji, u iznosu od 149.180 hilj./tis. KM,
- F - Građevinarstvu, u iznosu od 109.628 hilj./tis. KM,
- G Trgovini na veliko i na malo; popravaku motornih vozila i motocikla, u iznosu od 60.786 hilj./tis. KM, te
- B - Vađenju ruda i kamena, u iznosu od 39.611 hilj./tis. KM.

2. STANJE U PRERAĐIVAČKOJ INDUSTRIJI

Bez obzira na još uvijek prisutne probleme koji su produkt recesije, ograničenja izvoza čelika u EU, te kosovskih carina, prerađivačka industrija Zeničko-dobojskog kantona bilježi pozitivne rezultate.

Tako je nastavljen pozitivan trend izvoza, koji predstavlja najbitniju karakteristiku prerađivačke industrije u Zeničko-dobojskom kantonu. Udio izvoza prerađivačke industrije Zeničko-dobojskog kantona u ukupnom izvozu Zeničko-dobojskog kantona dosegao je nivo od 97,23 %.

Ostali parametri ovog područja djelatnosti za 2019. u odnosu na 2018. godinu su sljedeći:

- Index fizičkog obima industrijske proizvodnje je **97,4 %**,
- Broj zaposlenih je u 2019. godini **27.089** lica,
- Prosječna neto plaća za 2019. godine je bila **632,00 KM**,
- Izvoz je u 2019. godini bio cca **1.50 milijardi KM**, manji je u odnosu na 2018. godinu za cca 11,7 %,
- Uvoz je u 2019. godini bio cca **1,73 milijarde KM**, manji je u odnosu na 2018. godinu za cca 4,2 %,
- Ostvarene investicije u nova stalna sredstva po namjeni ulaganja iznose **149.180.000 KM**.

U cilju potpunijeg uvida u stanje Prerađivačke industrije u Zeničko-dobojskom kantonu, Ministarstvo za privredu je uputilo upitnike na adrese 130 značajnih privrednih društava iz područja ove djelatnosti.

Posmatrano po potpodručjima grupisanim prema vrsti sirovina i proizvoda može se konstatirati sljedeće stanje u pojedinim djelatnostima:

2.1. Proizvodnja i prerada metala

Prema dobivenim podacima privrednih subjekata iz ove grupe, evidentna je prisutnost i utjecaj mnogih problema na tržištu. Međutim, zbog postojanja značajnih kapaciteta, sektor metalne industrije je ostao glavni nosilac privrednog razvoja Kantona, te ostvaruje značajne rezultate.

U Tabeli 15. dat je pregled poslovnih pokazatelja privrednih društava iz područja djelatnosti proizvodnje i prerade metala.

Tabela 15. Privredna društva iz područja djelatnosti: Proizvodnja i prerada metala

OPĆI PODACI														
NAZIV DRUŠTVA I SJEDIŠTE	Osnovna djelatnost	Godina index (%)	POSLOVNI REZULTATI I FINANC. STABILNOST PRIV REDNIH DRUŠTAV A							PROIZVODNI POKAZATELJI				
			Ukupan prihod (000 KM)	Ukupan rashod (000 KM)	Poslovni rezultat (000 KM)	Index	Kapital (000 KM)	Potraživ. (000 KM)	Ukupne obaveze (000 KM)	Zaposle- nost	Tržište (%)		Kapital (%)	
											Doma će	Ino	Drž.	Priv.
“THERMO TECHNOLOGY INTERNATIONAL“ d.o.o. ZAVIDOVIĆI	Pr. ost. got. proizv. od metala	2019.	5.742,6	5.680,1	62,6	0,99	5.404,7	2.007,7	1.526,9	61		100		100
		2018.	4.676,4	4.689,2	-12,7	1,00	5.387,3	1.111,6	801,4	62		100		100
		'19./'18 .	1,23	1,21	4,92		1,00	1,81	1,90	0,99				
“KRIVAJA METALI” d.o.o. ZAVIDOVIĆI	Proizvodnja metalnih konstrukcija	2019.	10.633,4	9.760,3	873,2	0,92	5.369,7	2.606,1	4.843,4	133	35	65		100
		2018.	10.492,8	9.150,6	1.342,1	0,87	5.369,7	2.732,8	3.386,7	126	30	70		100
		'19./'18 .	1,01	1,07	0,65		1,00	0,95	1,43	1,05				
“E.S.C.” d.o.o. BREZA	Proizvodnja akumulacijsk ih spremnika	2019.	2.595,6	2.394,4	201,2	0,92	8.065,0	2.983,4	506,4	34	5	95		100
		2018.	2.702,9	2.567,9	135,1	0,95	7.884,3	2.994,7	740,1	34	5	95		100
		'19./'18 .	0,96	0,93	1,49		1,02	1,00	0,68	1,00				
“PROFIL- ISOLATION” d.o.o. ŽEPČE	Proizvodnja postrojenja od inoksa	2019.	13.336,7	11.841,0	1.353,5	0,89	2.252,6	1.509,4	3.644,2	30				100
		2018.	11.621,1	11.104,0	459,8	0,95	3.622,7	1.510,6	2.320,6	30				100
		'19./'18 .	1,14	1,07	2,94		0,62	1,00	1,57	1,00				
VIN-METAL d.o.o. ŽEPČE	Proizvodnja metalnih konstrukcija	2019.	722,7	686,1	36,6	0,95	236,5	279,7	351,9	9	40	60		100
		2018.	529,5	524,5	5,0	0,99	213,6	266,4	324,3	11	50	50		100
		'19./'18 .	1,36	1,31	7,32		1,11	1,05	1,08	0,82				
“METALSKOP” d.o.o. TEŠANJ	Proizvodnja metalnih dijelova	2019.	695,5	568,6	126,9	0,82	2.669,8	80,3	74,8	10	99	1		100
		2018.	1.253,2	788,9	464,4	0,63	2.316,6	84,6	127,8	11	98	2		100
		'19./'18 .	0,55	0,72	0,27		1,15	0,95	0,88	0,91				

Prema anketi (2019./2018.) evidentni su sljedeći trendovi u poslovnom rezultatu gospodarskih subjekata iz ove grupe djelatnosti:

- 85 % je iskazalo rast ukupnog prihoda, a 15 % smanjenje;
- 85 % je iskazalo rast ukupnog rashoda, a 15 % smanjenje;
- 100 % je iskazalo pozitivan poslovni rezultat, a 0 % je iskazalo negativan poslovni rezultat;
- 90 % je iskazalo povećanje i stagnaciju kapitala, a 10 % je iskazalo smanjenje kapitala;
- 15 % je iskazalo povećanje potraživanja, a 85 % je iskazalo smanjenje potraživanja;
- 85 % je iskazalo povećanje ukupnih obaveza, a 15 % je iskazalo smanjenje ukupnih obaveza;
- 90 % je iskazalo povećanje i stagnaciju broja zaposlenih, a 10 % je iskazalo smanjenje.

Kada je riječ o perspektivama razvoja anketirani gospodarski subjekti ističu da su prioriteti vezani za saniranje gubitaka, prije svega na obaveze prema bankama i fondovima, te zbrinjavanje viška uposlenih. Pored toga, neki gospodarski subjekti ističu namjeru uvođenja novih tehnologija, standarda i osvajanje novih tržišta, te povećanje kapaciteta. Iskazan je zahtjev za razvojem novih poticaja privrede.

Kod identificiranja problema fokus anketiranih gospodarskih subjekata je na rješavanju problema invalida, kreditnim zaduženjima, nelikvidnosti, gospodarskom zakonodavstvu, parafiskalnim nametima, poticajima, i sl.

Posebno su apostrofirani sljedeći problemi koji opterećuju gospodarske subjekte:

- komplicirana administrativna procedura, posebno na višim nivoima vlasti,
- odljev stručne radne snage, te nedostatak radne snage,
- nedovoljno poticaja za gospodarstvo,
- nedovoljna uposlenost proizvodnih kapaciteta,
- poskupljenje električne energije,
- financijska disciplina i naplata potraživanja,
- nestabilno zakonsko okruženje,
- siva ekonomija i rad na crno,
- obrazovni sustav,
- visoke stope poreza i doprinosa,
- nedovoljna efikasnost sudskog i zdravstvenog sustava,
- neredovno izmirenje dugovanja od strane poslovnih partnera za izvršene usluge,
- loše putne komunikacije,
- visina troškova pri izdavanju uvjerenje, potvrda i sl...
- nestabilna politička situacija,
- visok stupanj mita i korupcije.

2.2. Proizvodnja i prerada celuloze, papira i drveta

Očigledno je da privredni subjekti iz potpodručja proizvodnje celuloze, papira i drveta imaju izuzetno povoljan odnos izvoza i uvoza.

U Tabeli 16. dat je pregled poslovnih pokazatelja privrednih društava iz područja djelatnosti proizvodnje celuloze, papira, prerade drveta i proizvodnja proizvoda od drveta i ostalih djelatnosti.

Prema dobivenim podacima gospodarskih subjekata iz ove grupe evidentan je značajan rast potražnje, ali uz druge izražene probleme.

U ovim potpodručjima evidentni su veliki i slobodni proizvodni kapaciteti konvencionalnog

tehnološkog nivoa. Ova činjenica upućuje na veliki potencijal, posebno na bazi domaće sirovine.

Prema anketi (2019./2018.) evidentni su sljedeći trendovi u poslovnom rezultatu gospodarskih subjekata iz ove grupe djelatnosti:

- 38 % je iskazalo rast ukupnog prihoda, a 62 % je iskazalo pad ukupnog prihoda;
- 12 % je iskazalo rast ukupnog rashoda, a 88 % je iskazalo pad ukupnog rashoda;
- 75 % je iskazalo pozitivan poslovni rezultat, a 25 % je iskazalo negativan poslovni rezultat;
- 36 % je iskazalo povećanje vrijednosti kapitala, a 64 % je iskazalo smanjenje kapitala;
- 36 % je iskazalo povećanje potraživanja, a 64 % je iskazalo smanjenje visine potraživanja;
- 50 % je iskazalo povećanje ukupnih obaveza, a 50 % je iskazalo smanjenje;
- 50 % je iskazalo povećanje i stagnaciju broja zaposlenih, a 50 % je iskazalo smanjenje.

Značajno je istaknuti da je ova grupa prerađivačkih djelatnosti iskazala izvoznu orijentaciju u postotku od oko 90 %. Ovaj trend prati uvođenje novih tehnologija, što stvara bolju konkurentsku poziciju na inot tržištu.

Razvojni planovi ovih gospodarskih subjekata su iskazani u povećanju proizvodnih kapaciteta, novim proizvodima i tehnologijama.

Kod identifikacije problema anketirani su istaknuli potrebu smanjenja cijene kapitala, stimulacije izvoza, smanjenja sive ekonomije, donošenje zakona o šumama na nivou Federacije i sl.

Posebno su apostrofirani sljedeći problemi koji opterećuju gospodarske subjekte:

- nedostatak sirovina, neizvjesnost u opskrbi sirovinama i porast njihovih cijena,
- nesigurnost pravnog sustava, te postojanje nelojalne konkurencije,
- siva ekonomija i rad na crno,
- nedovoljne poticajne mjere, posebno za izvoznike,
- visoka fiskalna i parafiskalna opterećenja,
- neefikasnost administracije u postupcima izdavanja dozvola,
- nepostojanje infrastrukture za korištenje plina,
- natjecaji za korištenje sredstava za zapošljavanje trebaju duže trajati radi pripreme subjekata,
- rascjepkanost šumskih gazdinstva i nepostojanje Zakona o šumama FBiH,
- visoke kamate na kredite,
- nestabilna politička situacija,
- visok stupanj mita i korupcije.

2.3. Privredna društva ostalih područja djelatnosti

Prema dobivenim podacima privrednih subjekata iz ove grupe evidentan je značajan rast potražnje, ali uz druge izražene probleme. Podaci poslovanja ove grupacije dati su u Tabeli 17.

U ovim potpodručjima evidentni su veliki i slobodni proizvodni kapaciteti konvencionalnog tehnološkog nivoa. Ova činjenica upućuje na veliki potencijal, posebno na bazi domaće sirovine.

Značajno je istaći da je ova grupa prerađivačkih djelatnosti iskazala izvoznu orijentaciju u sve većem postotku. Ovaj trend prati uvođenje novih tehnologija, što stvara bolju konkurentsku poziciju na inot tržištu.

Razvojni planovi ovih privrednih subjekata su iskazani u povećanju proizvodnih kapaciteta, novim proizvodima i tehnologijama.

Kod identifikacije problema anketirani su istakli potrebu smanjenja cijene kapitala, stimulacije

izvoza, smanjenja sive ekonomije i sl.

Posebno su apostrofirani sljedeći problemi koji opterećuju privredne subjekte:

- nedostatak sirovina, neizvjesnost u opskrbi sirovinama i porast njihovih cijena,
- nesigurnost pravnog sistema, te postojanje nelojalne konkurencije,
- nedovoljne poticajne mjere, posebno za izvoznike,
- visoka fiskalna i parafiskalna opterećenja,
- neefikasnost administracije u postupcima izdavanja dozvola,
- nepostojanje infrastrukture za korištenje plina,
- natječaji za korištenje sredstava za zapošljavanje trebaju duže trajati radi pripreme subjekata,
- visoke kamate na kredite.

Tabela 16. Privredna društva iz područja djelatnosti: Proizvodnja celuloze, papira, djelatnosti prerade drveta i ostalo

OPĆI PODACI														
NAZIV DRUŠTVA I SJEDIŠTE	Osnovna djelatnost	God- Index (%)	POSLOVNI REZULTATI I FINANC. STABILNOST PRIVREDNIH DRUŠTAVA							PROIZVODNI POKAZATELJI				
			Ukupan prihod (000 KM)	Ukupan rashod (000 KM)	Poslovni rezultat (000 KM)	Index	Kapital (000 KM)	Potraživ. (000 KM)	Ukupne obaveze (000 KM)	Zaposl	Tržište (%)		Kapital (%)	
											Domaće	Ino	Drž .	Priv
“PINETO” d.o.o. VISOKO	Proizvodnja kartonske ambalaže	2019.	1.197,8	1.256,2	-118,4	1,05	67,0	158,6	142,8	23	100			100
		2018.	1.325,2	1.375,8	-50,6	1,04	67,0	158,1	125,9	27	100			100
		'19./'18 .	0,90	0,91	2,34		1,00	1,00	1,13	0,85				
“UNIMER” d.o.o. OLOVO	Proizvodnja rezane građe	2019.	266,7	241,5	25,2	0,91	182,5	92,6	80,5	4	86	14		100
		2018.	317,0	302,2	14,8	0,95	194,7	117,6	80,7	4	70	30		100
		'19./'18 .	0,84	0,80	1,70		0,94	0,79	1,00	1,00				
“SECOM“ d.o.o. VISOKO	Proiz. bukovih ploča i namještaja	2019.	10.503,2	9.900,4	602,8	0,94	6.737,9	464,0	315,0	159	11	89		100
		2018.	11.157,2	10.274,1	883,1	0,92	6.934,7	711,7	538,0	170	11	89		100
		'19./'18 .	0,94	0,96	0,68		0,97	0,65	0,58	0,93				
“FANTASY UNIKAT” d.o.o. ZENICA	Proizvodnja ostalog namještaja	2019.	724,1	693,0	31,1	0,96	378,3	178,5	786,9	35	86	14		100
		2018.	701,6	696,4	5,2	0,99	350,4	155,1	780,8	30	86	14		100
		'19./'18 .	1,03	0,99	5,98		1,08	1,15	1,00	1,17				
“NATRON-HAYAT“ d.o.o. MAGLAJ	Proiz. cel. papira i pap. proizvoda	2019.	100.945,7	110.810,5	-9.864,7	1,10	170.570,6	17.960,4	69.766,3	880	16,65	83,35	1,7 7	98,23
		2018.	156.773,1	152.224,5	4.548,6	0,97	180.487,5	22.179,8	52.021,1	900	14,39	85,61	1,7 7	98,23
		'19./'18 .	0,64	0,73	2,17		0,94	0,81	1,34	0,98				
“BUDO EXPORT“ d.o.o ŽEPČE	Proiz. i promet drvnih sortimenata	2019.	13.761,3	11.252,3	2.509,0	0,82	6.795,4	260,4	1.405,6	142	11	89		100
		2018.	11.931,4	9.778,6	2.152,8	0,82	5.480,9	217,6	2.559,3	142	11	89		100
		'19./'18 .	1,15	1,15	1,16		1,24	1,20	0,55	1,00				

Tabela 17.Privredna društva iz ostalih područja djelatnosti;

OPĆI PODACI														
NAZIV DRUŠTVA I SJEDIŠTE	Osnovna djelatnost	God- Index (%)	POSLOVNI REZULTATI I FINANC. STABILNOST PRIVREDNIH DRUŠTAVA							PROIZVODNI POKAZATELJI				
			Ukupan prihod (000 KM)	Ukupan rashod (000 KM)	Poslovni rezultat (000 KM)	Index	Kapital (000 KM)	Potraživ. (000 KM)	Ukupne obaveze (000 KM)	Zaposl	Tržište (%)		Kapital (%)	
											Domaće	Ino	Drž .	Priv
“SIROVINA-EKO” d.o.o. MAGAJ	reciklaža sek.sir.	2019.	5.578,5	5.373,6	205,0	0,96	4.915,0	499,0	762,1	16	23	77		100
		2018.	9.486,7	8.898,9	587,8	0,94	4.930,0	693,6	644,0	14	26	76		100
		'19./'18.	0,59	0,60	0,35		1,00	0,71	1,18	1,14				
„REGIONALNA DEPONIJA MOŠĆANICA“ d.o.o. ZENICA	Obrada i zbrinjava- nje neopasnog otpada	2019.	3.620,0	2.452,9	1.019,5	0,68	3.689,1	1.070,5	6.067,5	-	-	-	100	-
		2018.	3.401,7	2.473,5	829,7	0,73	2.969,6	1.485,8	6.352,7	-	-	-	100	-
		'19./'18.	1,06	0,99	1,23		1,24	0,72	0,95	-	-	-	-	-

2.4. Proizvodnja građevinskih materijala

U Tabeli 18. dat je pregled poslovnih pokazatelja privrednih društava iz područja proizvodnje građevinskog materijala.

Gospodarski subjekti iz ovog potpodručja su u proteklom periodu bili u znatnoj mjeri u problemima zbog smanjene potražnje i izostanka investicija. Međutim projekti, kao što su izgradnja autoputa na koridoru V-c i stanogradnja, u znatnoj mjeri su relaksirali njihovu situaciju. Anketirani su u potpunosti orijentirani na domaće tržište.

Prema anketi 2019/2018. evidentni su sljedeći trendovi u poslovnom rezultatu gospodarskih subjekata iz ove grupe djelatnosti:

- 100 % je iskazalo rast ukupnog prihoda, a 0 % je iskazalo pad;
- 75 % je iskazalo rast ukupnog rashoda, a 25 % je iskazalo pad;
- 100 % je iskazalo pozitivan poslovni rezultat;
- 50 % je iskazalo rast kapitala, a 50 % je iskazalo pad;
- 100 % je iskazalo povećanje potraživanja, a 0 % pad;
- 25 % je iskazalo rast ukupnih obaveza, a 75 % pad;
- 100 % je iskazalo povećanje broja zaposlenih, a 0 % smanjenje.

Perspektive razvoja gospodarskih subjekata iz ove grupe djelatnosti vide u osvajanju novih proizvoda, otvaranju novih tržišta u BiH.

Kod identifikacije problema u ovim djelatnostima anketirani su istakli sporost administracije pri realizaciji investicija, nedefinirana nadležnost između Federacije Bosne i Hercegovine i kantona, nelojalna konkurencija i sl.

Posebno su apostrofirani sljedeći problemi koji opterećuju gospodarske subjekte:

- složenost administrativnih procedura i sporo dobivanje dozvola u oblasti građenja,
- siva ekonomija i nelojalna konkurencija,
- sporo rasterećenje gospodarstva po osnovu poreza i doprinosa, te parafiskalnih nameta,
- nezaštićenost domaćeg tržišta, proizvođača i kupaca u odnosu na uvoz,
- nedovoljna komunikacija sa gospodarstvom,
- nepovoljan ekonomski i politički ambijent,
- neusklađen obrazovni sustav sa potrebama gospodarstva,
- nestabilna politička situacija.
- visok stupanj mita i korupcije,

Tabela 18. Privredna društva iz područja djelatnosti: Proizvodnja građevinskog materijala

OPĆI PODACI														
NAZIV DRUŠTVA I SJEDIŠTE	Osnovna djelatnost	God. Index (%)	POSLOVNI REZULTATI I FINANC. STABILNOST PRIVREDNIH DRUŠTAVA							PROIZVODNI POKAZATELJI				
			Ukupan prihod (000 KM)	Ukupan rashod (000 KM)	Poslovni rezultat (000 KM)	Index	Kapital (000 KM)	Potraživ. (000 KM)	Ukupne obaveze (000 KM)	Zaposle- nost	Tržište (%)		Kapital (%)	
											Doma će	Ino	Drž.	Priv .
“TBG BH” d.o.o. KAKANJ	Proizvodnja i distribucija betona	2019.	13.870,4	13.822,9	47,4	1,00	11.757,4	3.546,0	6.760,3	45	100			100
		2018.	13.478,0	13.447,2	30,8	1,00	11.727,8	2.379,8	3.809,7	43	100			100
		'19./'18.	1,03	1,03	1,54		1,00	1,49	1,77	1,04				
“TVORNICA CEMENTA KAKANj” d.d. KAKANj	Proizvodnja cementa	2019.	73.929,4	57.975,6	14.308,7	0,78	145.644,8	11.358,1	9.626,8	201	73,71	26,29		100
		2018.	72.982,7	56.061,4	16.797,7	0,77	148.109,5	7.100,2	9.653,7	201	84,13	16,87		100
		'19./'18.	1,01	1,03	0,85		0,98	1,60	1,00	1,00				
“TERMO-BETON” d.o.o. BREZA	Proizvodnja betonske galanterije	2019.	7.186,3	6.098,4	702,7	0,85	2.277,0	1.350,5	1.248,9	90	94	6		100
		2018.	6.325,5	6.009,3	139,3	0,95	2.505,6	1.065,9	1.347,9	88	96	4		100
		'19./'18.	1,14	1,01	5,04		0,91	1,27	0,93	1,02				
“UGARK- PRODUKT” d.o.o. VISOKO	Proizv. i ugr. PVC i ALU stolarije	2019.	12.680,6	9.773,5	2.907,1	0,77	5.113,4	4.709,2	1.647,6	84	22,63	77,37		100
		2018.	11.744,7	10.466,4	1.278,2	0,89	3.033,8	2.457,2	1.713,9	73	31	69		100
		'19./'18.	1,08	0,93	2,27		1,68	1,92	0,96	1,15				

2.5. Proizvodnja proizvoda od tekstila i kože

U Tabeli 19. dat je pregled poslovnih pokazatelja privrednih društava iz područja proizvodnje proizvoda od tekstila i kože.

Gospodarski subjekti iz ovog potpodručja djelatnosti su uglavnom orjentirani na „lohn” poslove i dorade za stranog naručioca kroz koje se realiziraju ograničeni financijski efekti. Duga tradicija u ovoj oblasti rezultirala je otvaranjem novih proizvodnih pogona. Posebnu ekspanziju doživjela je proizvodnja automobilskih presvlaka u više gospodarskih subjekata na području Kantona.

Prema anketi 2018/2017. evidentni su sljedeći trendovi u poslovanju gospodarskih subjekata iz ove grupe djelatnosti:

- 25 % je iskazalo rast ukupnog prihoda, a 75 % pad;
- 25 % je iskazalo rast ukupnog rashoda, a 75 % pad;
- 100 % je iskazalo pozitivan poslovni rezultat,
- 75 % je iskazalo povećanje kapitala, 25 % smanjenje;
- 75 % je iskazalo povećanje potraživanja, a 25 % je iskazalo smanjenje;
- 75 % je iskazalo povećanje ukupnih obveza, a 25 % je iskazalo smanjenje;
- 25 % je iskazalo stagnaciju broja zaposlenih, a 75 % je iskazalo smanjenje.

Razvojni planovi ovih gospodarskih subjekata su iskazani u povećanju proizvodnih kapaciteta, novim proizvodima i tehnologijama, te potrebi za stalnom obukom novouposlenih radnika i radnika na novim mašinama.

Kod identifikacije problema, gospodarski subjekti iz ove grupe djelatnosti su istakli problem visokih cijena investiranja, velikog opterećenja usljed destimulativne porezne politike, neadekvatne borbe protiv sive ekonomije, a naročito zbog uvoza, visokih cijena energije i sl.

Posebno su apostrofirani slijedeći problemi koji opterećuju gospodarske subjekte:

- visoka fiskalna i parafiskalna opterećenja,
- opterećujuća porezna politika za niskoakumulativne grane,
- neusuglašenost školskog programa s potrebama tržišta rada,
- dugotrajne administrativne procedure,
- nestabilna politička situacija,
- visok stupanj mita i korupcije.

Tabela 19. Privredna društva iz područja djelatnosti: Proizvodnja proizvoda od tekstila i kože

OPĆI PODACI														
NAZIV DRUŠTVA I SJEDIŠTE	Osnovna djelatnost	God. index (%)	POSLOVNI REZULTATI I FINANC. STABILNOST PRIVREDNIH DRUŠTAVA							PROIZVODNI POKAZATELJI				
			Ukupan prihod (000 KM)	Ukupan rashod (000 KM)	Poslovni rezultat (000 KM)	Index (5/4)	Kapital (000 KM)	Potraživ. (000 KM)	Ukupne obaveze (000 KM)	Zaposlen.	Tržište (%)		Kapital (%)	
											Dom	Ino	D r ž · a v n i	P r i v a t n i
“ALBEX GROUPE-SIROVINA- KOŽA-KRZNO” d.o.o. VISOKO	Primarna obrada sirove kože	2019.	2.749,7	1.986,2	763,5	0,72	1.805,0	301,8	126,8	13	8	92		100
		2018.	5.533,8	4.697,2	836,6	0,85	1.805,0	1.278,3	388,5	13	9	91		100
		'19./'18 .	0,50	0,42	0,91		1,00	0,24	0,33	1,00				
“ZIKO” d.o.o. ZAVIDOVIĆI	Proizvodnja radnih odijela	2019.	8.848,0	6.741,2	2.106,8	0,76	11.334,1	3.270,2	1.407,1	475		100		100
		2018.	7.561,8	6.562,0	999,8	0,87	10.337,7	2.267,5	1.067,8	480		100		100
		'19./'18 .	1,17	1,02	2,11		1,10	1,44	1,32	0,99				
“ALMA-RAS” d.o.o. OLOVO	Proizvodnja finog rublja	2019.	58.943,4	52.986,4	5.957,0	0,90	13.879,2	8.852,2	20.713,1	1080	21	79		100
		2018.	64.639,9	57.961,6	6.676,3	0,90	12.650,6	7.859,1	19.447,6	1182	18,5	81,5		100
		'19./'18 .	0,91	0,91	0,89		1,01	1,13	1,06	0,91				

3. ENERGETIKA I RUDARSTVO

Energetika i rudarstvo u Zeničko-dobojskom kantonu odražavaju jednu od osnovnih karakteristika privrede Kantona, a to je bazno-energetsko sirovinska.

Energetska politika Bosne i Hercegovine se usvaja na entitetskom nivou, odnosno Federalnom nivou i nadležnost je Federacije Bosne i Hercegovine.

Osnova za izradu ovog dijela Informacije su zvanični statistički pokazatelji, podaci dobiveni od rudnika uglja, te podaci iz učinjenih analiza i procjena.

3.1. Rudarstvo

Zakon o rudarstvu u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine“, broj:26/10) i Zakon o geološkim istraživanjima u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine“, broj 9/10) jednoobrazno uređuju ovu oblast na cijelom teritoriju Federacija BiH.

Rješenja iz oba zakona obezbjedila su preduslove za donošenje kantonalnih zakona i više od 95 podzakonskih akata kojim će se zamijeniti prevaziđeni pravilnici koji su još u primjeni, a velika većina njih datira još od 1954. godine.

Novi podzakonski akti/pravilnici pripremaju se u skladu sa direktivama Evropske unije, što će, posebno za rudnike s podzemnom eksploatacijom, imati veliki značaj u povećanju stepena kolektivnih mjera zaštite na radu.

U toku 2009. godine Vlada Federacije je donijela Odluku o prijenosu udjela Federacije Bosne i Hercegovine u rudnicima uglja u Federaciji BiH na JP „Elektroprivreda BiH“ d.d. Sarajevo u cjelokupnom iznosu, pa je tako sada svaki rudnik uglja na području Kantona Zavisno društvo u okviru JP „Elektroprivreda BiH“ d.d. Sarajevo, sa svim pravima i obavezama navedenog statusa.

U ukupnom energetsom potencijalu naše zemlje ugalj zauzima veoma značajan udio, a u Federaciji Bosne i Hercegovine proizvodnja uglja je osnova za proizvodnju električne energije. Eksploatacione rezerve lignita i mrkog uglja u Federaciji BiH iznose oko 1,37 milijardi tona što je nezamjenljiv energetska potencijal. Dio godišnje proizvodnje, u iznosu 82 %, prodaje se JP „Elektroprivreda BiH“ d.d. za potrebe termoelektrana u Tuzli i Kaknju. Preostale količine godišnje iskopanog uglja se prodaju industriji i ostalim potrošačima u količini od cca 16 %, a u susjedne države izvozi se oko 2 %.

Realizovana proizvodnja uglja u tri rudnika u ZDK u 2019. godini iznosila je 2.405.400 tona rovnog uglja.

Vađenje ruda i kamena ima dugu tradiciju u Zeničko-dobojskom kantonu. Od deset rudnika uglja (mrki i lignit) u Federaciji Bosne i Hercegovine, tri rudnika mrkog uglja su na području Zeničko-dobojskog kantona, a to su RMU „Kakanj“ d.o.o. Kakanj, RMU „Zenica“ d.o.o. Zenica i RMU „Breza“ d.o.o. Breza. Ugalj se najvećim dijelom transformira u električnu energiju, toplotnu energiju, te za potrebe industrije i široke potrošnje.

Bez obzira na prisutne probleme u procesu eksploatacije, područje djelatnosti B- Vađenje ruda i kamena u Zeničko-dobojskog kantona bilježi pozitivne rezultate.

Privredni subjekti iz ovog područja djelatnosti u 2019. godini zabilježili su rast izvoza, koji je

imao vrijednost od **cca 2,714 miliona KM** i veći je u odnosu na 2018. godinu za 36,00 %. Istovremeno evidentiran je veći uvoz od **cca 252,676 miliona KM**, odnosno za 18,22 %.

Osnovni parametri ovog područja djelatnosti za 2019. u odnosu na 2018. godinu imaju tendenciju rasta i oni su sljedeći:

- Index fizičkog obima industrijske proizvodnje je bio **93,1** ,
- Broj zaposlenih je bio **4.747**, uz neznatan rast od 0,6 %,
- Prosječna neto je bila **1.074 KM**, uz rast od 0,1 %.

U Tabeli 20. dat je pregled uporednih podataka proizvodnje uglja u periodu od 2017. do 2019. godine.

Tabela 20. Uporedni podaci proizvodnje uglja

RUDNIK MRKOG UGLJA	Proizvodnja 2017. godina/tona/	Proizvodnja 2018. godina/tona/	Proizvodnja 2019. godina/tona/
“KAKANJ”	1.301.193,00	1.108.566	1.192.900
“ZENICA”	415.989,00	571.876	627.200
“BREZA”	676.544,85	729.695	585.300
UKUPNO	2.393.762,85	2.410.137	2.405.400

Izvor: RMU “Zenica”, “Kakanj” i “Breza” i FMERI-Bilans energetskih potreba Federacije BiH za 2019. godinu(“Službene novine Federacije BiH”, broj:40/19)

U cilju potpunijeg uvida u stanje područja djelatnosti “Vađenje ruda i kamena” u Zeničko-dobojskom kantonu, Ministarstvo za privredu je uputilo upitnike na adrese značajnih privrednih društava iz područja ove djelatnosti.

Prema dobivenim podacima privrednih subjekata iz ovog područja djelatnosti, evidentna je prisutnost i utjecaj mnogih problema. Međutim, zbog postojanja značajnih kapaciteta, područje djelatnosti B- Vađenje ruda i kamena ostao je jedan od važnih nosilaca privrednog razvoja Kantona, te ostvaruje značajne rezultate.

U Tabeli 21. dat je pregled poslovnih pokazatelja privrednih društava iz područja B-Vađenje ruda i kamena.

Tabela 21. Privredna društva iz područja djelatnosti: Eksploatacija mineralnih sirovina B-Vađenje ruda i kamena

OPĆI PODACI														
NAZIV DRUŠTVA I SJEDIŠTE	Osnovna djelatnost	Godina index (%)	POSLOVNI REZULTATI I FINANC. STABILNOST PRIV REDNIH DRUŠTAV A							PROIZVODNI POKAZATELJI				
			Ukupan prihod (000 KM)	Ukupan rashod (000 KM)	Poslovni rezultat (000 KM)	Index (5/4)	Kapital (000 KM)	Potraživ. (000 KM)	Ukupne obaveze (000 KM)	Zaposlen.	Tržište (%)		Kapital (%)	
											Dom.	Ino	Drž.	Priv.
ZD RMU “KAKANJ” d.o.o. KAKANj	Vađenje uglja	2019.	69.607,6	78.515,0	-8.907,4		46.104,2	2.918,6	115.119,1	1.647	100		100	
		2018.	68.596,2	82.313,9	13.717,7		55.011,6	5.739,1	118.743,1	1707	100		100	
		'19./'18.	1,01	0,95	0,65		0,84	0,51	0,97	0,96				
ZD RMU “ZENICA” d.o.o. ZENICA	Vađenje uglja	2019.	42.009,0	66.211,9	-24.202,9	1,58	76.411,0	155.099,8	186.204,4	1.404	100		100	
		2018.	50.286,1	62.106,9	-13.623,0	1,23	100.888,6	154.208,8	167.670,3	1.486	100		100	
		'19./'18.	0,84	1,07	-1,78		0,76	1,01	1,11	0,94				
“BBM-VAREŠ” d.o.o. VAREŠ	Proizvodnja kamena za građevin.	2019.	3.982,6	3.953,4	29,2	0,99	17.892,0	547,9	1.520,3	64	100			100
		2018.	3.857,4	3.829,5	28,0	0,99	17.892,0	3.345,1	4.859,9	90	100			100
		'19./'18.	1,03	1,03	1,04		1,00	0,16	0,31	0,71				
ZD RMU “BREZA” d.o.o. BREZA	Vađenje lignita.	2019.	41.495,0	50.619,2	-9.124,2	-1,22	-5.107,5	2.051,0	118.631,7	1.256	100		100	
		2018.	48.273,8	51.204,0	-2.930,2	-1,06	3.096,4	1.076,5	111.815,0	1.270	100		100	
		'19./'18.	0,86	0,99	3,11		-1,65	1,90	1,06	0,99				

Prema anketi 2019/2018. evidentni su sljedeći trendovi u poslovanju gospodarskih subjekata iz ove grupe djelatnosti:

- 50 % je iskazalo rast ukupnog prihoda, a 50 % pad;
- 50 % je iskazalo rast ukupnog rashoda, a 50 % pad;
- 25 % je iskazalo pozitivan poslovni rezultat,
- 25 % je iskazalo stagnaciju kapitala, a 75 % pad;
- 50 % je iskazalo povećanje potraživanja, a 50 % je iskazalo smanjenje;
- 50 % je iskazalo povećanje ukupnih obveza, a 50 % je iskazalo smanjenje;
- 0 % je iskazalo povećanje broja zaposlenih, a 100 % je iskazalo smanjenje.

Razvojni planovi ovih privrednih subjekata su iskazani u povećanju proizvodnih kapaciteta i uvođenju novih tehnologija, sa tendencijom povećanja proizvodnih rezultata, kontinuitetu i povećanju proizvodnje, smanjenju troškova odnosno proizvodne cijene uglja, izmjena strukture, edukaciji radne snage i jačanju radne i tehnološke discipline zaposlenika.

Kod identifikacije problema privredni subjekti iz ove grupe djelatnosti su istakli problem visokih cijena investiranja, velikog opterećenja usljed destimulativne porezne politike, a naročito zbog uvoza, visokih cijena energije i sl.

Posebno su apostrofirani sljedeći problemi koji opterećuju privredne subjekte:

- nedostizanje fizičkog obima proizvodnje,
- ugrožavanje tekuće likvidnosti,
- rizik nabavki, rizici vezani za imovinu,
- rizik umanjenja kapitala,
- rizik profesionalnog zdravlja i sigurnosti na radu,
- neadekvatni radovi na otkrивci,
- neadekvatni radovi na široj pripremi,
- nedostizanje zadatog nivoa kvalitete uglja,
- nagomilane obveze poduzeća prema državi,
- zastoji u jamskim kapacitetima zbog stalne pojave oksidacijskih procesa i požara,
- zastarjela mašinska i elektro oprema.

U Tabeli 22. predstavljene su godišnje količine eksploatisanih mineralnih sirovina po opservaciji koncesionara od strane Komisije Ministarstva za privredu, zaključno sa 31.12.2019. godine.

Tabela 22. Stanje ugovorenih obaveza po osnovu koncesionih naknada za eksploatacije količine mineralnih sirovina prema zapisnicima za 2019. godinu

Red br.	KONCESIONAR I SJEDIŠTE DATUM UGOVORA	KONC. NAKNADE I KOLIČ. MIN. SIR. PO ZAPISNICIMA ZA 2019. GODINU			MINIMAL. GODIŠNJA UGOVOR. OBAVEZA /KM/	DUG NA DAN 31.12.2018. GODINE /KM/
		STANJE OBAVEZA NA DAN 31.12.2019. /KM/	EKSP. - OTPREM. KOLIČINE MINERAL. SIROVINA U 2018.	UPLAĆENA KONTIN. KONCES. NAKNADA U 2019. /KM/		
1.	TRGOŠPED Kakanj 1.10.2003.	17.080,40	128.636,50 m ³ r. m. krečnjaka	49.918,40	33.000,00	13.345,00
2.	LIBOS Žepče 11.12.2009.	29.374,00	9.109,78 m ³ č. m. krečnjaka	13.100,00	17.000,00	25.474,00
3.	SANEX Breza 23.4.2007.	20.000,00	0,00 m ³ r. m. kvarcnog pijeska	0,00	10.000,00	10.000,00
4.	CESTING Žepče 19.10.2009.	45.000,00	64,95 m ³ č. m. dijabaza	0,00 (protestirana mjenica na iznos 32.000,00 KM)	16.000,00	61.000,00
5.	AMINA TRADE Olovo 15.3.2004.	21.000,00	7.490,00 m ³ r. m. krečnjaka	1.000,00	11.000,00	11.000,00
6.	DIM KAMENOLOM Žepče, 30.1.2013.	91.972,91	9.287,80 m ³ č. m. dijabaza	0,00 (protestirana mjenica na iznos 36.000,00 KM)	17.222,00	74.750,91
7.	RKB Breza 1.10.2003.	Stanje obaveza na dan 30.06.2019. godine iznosi 350.049,33 KM (osnovica + kamate)	74.153,00 m ³ r. m. krečnjaka	45.000,00 (vansudska nagodba iznos: 407.828,03 KM)	20.000,00	388.482,67
8.	BBM VAREŠ Vareš 17.5.2002.	0,00	1.302,09 m ³ r.m. spilit 5.022,98 m ³ r.m. krečnjak	76.124,42	43.500,00	0,00
9.	E&P Zavidovići 26.4.2006.	9.375,00	17.582,24 m ³ r. m. dijabaza	65.625,00	37.500,00	37.500,00

10.	MGV GRADNjA Zavidovići 22.5.2001.	98.143,98 <i>Ne računajući sporne količine utvrđene kontrolnim mjeranjem 76.233,22 KM</i>	200.747,63 m ³ r. m.	177.394,52 Vodi se sudski spor radi spornih količina koje su utvrđene kontrolnim mjeranjem	28.000,00	137.394,52
11.	IGM Visoko 30.10.2001.	6.340,80	55.750,80 m ³ č. m. gline	18.704,72	-	8.623,52
12.	TVORNICA CEMENTA KAKANj Kakanj 12.9.2000.	90.989,15	501.636,34 tone lapora i krečnjaka	430.661,58	-	0,00
13.	ABLE INVESTMENT Sarajevo 24.5.2016.	50.625,00	5.424,60 m ³ č. m. dijabaza	0,00	22.500,00	28.125,00
14.	ŽGP Zenica 28.8.2013.	60.908,06	60.542,40 m ³ č. m. krečnjaka	100.000,00	38.800,00	122.108,06
15.	ZD RMU ZENICA Zenica 20.04.2010.	53.080,00	0,00	20.000,00	21.000,00	52.080,00
16.	KOMGAD - ZE Zenica 17.12.2014.	10.820,24	33.050,02 m ³ č. m. krečnjaka	0,00	33.054,00	22.799,76 pretplata
17.	GEOMET Olovo 20.07.2012.	45.000,00	0,00 tona ceruzita	180.300,00	180.000,00	45.300,00
18.	ALMY TRANSPORT d.o.o. Zenica /Ugovor raskinut/	0,00	-	5.040,00	5.040,00	5.040,00
	UKUPNO	649.709,54		1.219.908,60	529.142,00	682.998,38

Izvor: Ministarstvo za privredu

Određeni broj privrednih subjekta sa potpisanim koncesionim ugovorom nije u 2019. godini vršio eksploataciju. Ovo je vrlo zabrinjavajuća činjenica koja može biti posljedica više faktora, a neki su:

- Došlo je do razlike u kvalitetu eksploatisanog mineralnog resursa, tako da se mnogo više upotrebljavao i eksploatisao kvalitetniji kamen u odnosu na lošije kvalitetne stijene;
- Udaljenost kamenoloma u kojem se vrši eksploatacija od većih privrednih centara (Sarajevo, Zenica, Visoko, Kakanj), te opterećenje cijene koštanja čvrstog mineralnog resursa cijenom transporta. Na ovaj način ovaj resurs nije konkurentan cijenom u odnosu na bliže kamenolome kod kojih je cijena transporta niža.
- Vjerovatne unutarnje slabosti.

3.2. Energetika

Područje djelatnosti D- Proizvodnja i snabdijevanje/opskrba električnom energijom i plinom je također jedno od bitnih područja za privredu Zeničko-dobojskog kantona. Ono se odnosi na osnovne vrste energije i energenata, a to su električna energija, prirodni gas, nafta i naftni derivati.

Elektro-energetski sistem je na području Zeničko - dobojskog kantona u 2019. godini funkcionisao stabilno, kako u oblasti proizvodnje, tako i u oblasti prijenosa i distribucije električne energije. Zahvaljujući tome omogućeno je kontinuirano snabdjevanje električnom energijom. Tehničko-tehnološki uslovi za dalji rast proizvodnje objektivno postoje, ali u najvećoj mjeri zavise o mogućnostima isporuke i potreba (potrošnje) električne energije. Snabdjevenost tržišta, odnosno, potrošača električnom energijom, tokom cijele prethodne godine bila je zadovoljavajuća i u skladu sa potrebama.

Zbog organizacijske strukture područja djelatnosti D-Proizvodnja i snabdijevanje/opskrba električnom energijom i plinom (dominantno privrednog društva JP "Elektroprivreda BiH"), privredni subjekti iz ovog područja djelatnosti iz Zeničko-dobojskog kantona, statistički posmatrano nisu imali uvoza niti izvoza.

Osnovni parametri ovog područja djelatnosti za 2019. godinu u odnosu na 2018. godinu imaju tendenciju rasta i oni su sljedeći:

- Index fizičkog obima industrijske proizvodnje Grupacije AE – Energija, bio je **86,1**.

U Području djelatnosti D - Proizvodnja i snabdjevanje/opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija:

- Broj zaposlenih je bio **1.355** , uz rast od **2,03 %**,
- Prosječna neto plaća je bila **1.632,00 KM**, uz rast od **6,46 %**,

Federalna vlada je na 181. Sjednici, održanoj 30.05.2019. godine, usvojila Bilans energetske potrebe FBiH za 2019. godinu.

Planirana proizvodnja ugljena u Federaciji BiH za 2019. godinu iznosi 8.193.180 t, a potrošnja 7.949.380 t. Od toga je za termoelektrane planirano 6.056.000 t, industrijske potrošače 1.085.048 t, a za ostale potrošače 808.332 t. Uz planiranih 262.000 t za izvoz, ukupna planirana prodaja iznosi 8.211.380 t ugljena. Razlika od 18 hiljada tona između proizvodnje i prodaje je nastala kao gubitak u preradi, te kao neugovoreni plasman i korištenja sitnog uglja iz separacije.

Planirana je proizvodnja električne energije u Federaciji BiH za 2019. godinu iznosi 9.147,24 GWh, a ukupna potrošnja od 8.004,90 GWh. Ovim elektroenergetskim bilansom predviđeno je da snabdijevanje domaćih potrošača bude zadovoljeno proizvodnjom iz domaćih izvora i nabavkom količina na tržištu s planiranim bilansnim viškom u iznosu 1.552,89 GWh.

Bilansom za 2019. godinu predviđen je plasman naftnih derivata od 1.050.000 t, od čega je 970.000 tona iz izvoza i 80.000 t putem međuentitetske trgovine.

Plan uvoza i potrošnje prirodnog plina za 2019. godinu je 180.913 (1.000 Sm³). Predstavnicima "Energoinvesta" i "BH-Gasa" ugovorili su s "Gazprom Exportom" isporuku prirodnog plina do kraja 2019. godine.

Električna energija

Planirana je proizvodnja električne energije u Federaciji BiH za 2019. godinu iznosi 9.147,24

GWh, a ukupna potrošnja od 8.004,90 GWh.

Jedna od dvije termoelektrane u Federaciji Bosne i Hercegovine instalisana je na području Kantona, u Kaknju - JP EBiH - Podružnica TE "Kakanj", gdje se, pored električne energije, proizvodi i toplotna energija, i tehnološka para. Pored toga, "Natron-Hayat"d.o.o. Maglaj vrši proizvodnju električne energije za vlastite potrebe u okviru vlastitih proizvodnih kapaciteta.

U Tabeli 23. dat je pregled uporednih podataka proizvodnje električne energije u periodu od 2015. do 2019. godine (podatak za plan proizvodnje "Natron-Hayat" je procenjen).

Tabela 23. Uporedni podaci proizvodnje električne energije

TERMOELEKTRANA	Proizvod- nja 2015. godina [GWh]	Proizvod- nja 2016. godina [GWh]	Proizvod- nja 2017. godina [GWh]	Plan proizvod- nje 2018. godina [GWh]	Plan proizvod- nje 2019. godina [GWh]
JP EBiH - PODRUŽNICA TE "KAKANJ"	1.926,9	2.093,8	2.546,5	2.000,1	2.227,2
TE "NATRON-HAYAT" d.o.o. MAGLAJ	169,2	125,6	162,6	160,6	160,6
UKUPNO	2.096,1	2.219,4	2.709,1	2.160,7	2.387,8

Izvor: JP "Elektroprivreda BiH" i "Natron-Hayat" - Plan – Bilans energetske potrebe FBiH

Jedan od bitnih elemenata područja djelatnosti D-Proizvodnja i snabdijevanje/opskrba električnom energijom i plinom, na području Zeničko-dobojskog kantona je proizvodnja električne energije korištenjem hidro-potencijala. Na osnovu zakonskih i prirodnih preduslova na području Kantona u proteklom periodu dodijeljeno je više koncesije na vodu za izgradnju mini hidroelektrana.

U Tabeli 24. dat je pregled mini hidroelektrana u ZDK (dodjeljenih koncesija na vodu za izgradnju).

Tabela 24. Mini hidroelektrana u ZDK (dodjeljene koncesije na vodu za izgradnju MHE)

R. br.	Naziv objekta MHE	Vodotok/ Lokalitet	Općina	Instalis. snaga (kW)	Moguća godišnja proizvodnj a (GWh)	Koncesionar	Status
1.	Botašnica ušće	Gostović	Zavidovići	921	3,775	„EBH“ d.o.o. Sarajevo	U funkciji
2.	Rujevica ušće	Gostović	Zavidovići	714	2,602	„EBH“ d.o.o. Sarajevo	U funkciji.
3.	Kamenica	Gostović	Zavidovići	778	2,655	„EBH“ d.o.o. Sarajevo	Objekat u izgradnji
4.	Čardak	Gostović	Zavidovići	945	4,514	„EBH“ d.o.o. Sarajevo	U funkciji

5.	Bistričak	Bistričak	Zenica	810	4,035	„ADRIJA- PRODUKT“ d.o.o. Zenica	U funkciji.
6.	Čajdraš	Magistralni cjevovod zeničkog vodovoda	Zenica	485	3,633	JP „Vodovod i kanalizacija” d.o.o. Zenica	U funkciji.
7.	Vareš	Stavnja	Vareš	980	4,600	„EKO-ENERGY“ d.o.o. Tešanj	U funkciji.
8.	Podjezera	Jezeračka rijeka	Zenica	460+190	1,822	„EKO-ENERGY“ d.o.o. Tešanj	U funkciji
9.	Pepelari	Pepelarska rijeka	Zenica Žepče	448	2,300	„EMY“ d.o.o. Zenica	24 mjeseca od potpisivanja ugovora
10.	Petrovići	Stupčanica	Olovo	1.555	6,65	„ENERGONOVA “ d.o.o. Sarajevo	24 mjeseca od potpisivanja ugovora
11.	Prekidna komora i Hlorna stanica	Magistralni vodovod Suha - Zavidovići	Zavidovići	52 + 54	0,670	JKP RADNIK Zavidovići	24 mjeseca od potpisivanja ugovora
12.	Tribija	Tribija	Vareš	961	3,97	„ENERGONOVA “ d.o.o. Sarajevo	-
13.	Kula	Stavnja	Vareš	3.370	13,15	“EKVA” d.o.o. Vareš	-

Izvor: Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede ZDK

Do sada je u ZDK izgrađeno i pušteno u pogon devet malih hidroelektrana i to: MHE „Rujevica-ušće”, MHE „Botašnica-ušće”, MHE „Čardak”, MHE „Čajdraš”, MHE „Bistričak”, MHE „Vareš”, MHE „Podjezera”, MHE „Pepelari” i MHE „Kamenica”, dok je za MHE „Prekidna komora i hlorna stanica” zavidovićkog vodovoda istekao rok iz Odluke Vlade za zaključenje ugovora, a za ostale tri je u toku pribavljanje odobrenja za građenje, što je uslov za zaključenje koncesionog ugovora.

U Tabeli 25. dat je pregled solarnih elektrana (SE) u ZDK.

Tabela 25. Pregled solarnih elektrana (SE) u Zeničko-dobojskom kantonu

R. br.	Naziv imaoaca dozvole za rad	Broj izdate dozvole za rad	DOZVOLE		SJEDIŠTE	ADRESA	NAZIV POSTROJENJA	Tehničke karakteristike proizvodnog objekta
			Datum izdavanja dozvole za rad	Datum prestanka važenja dozvole za rad				Instalisana snaga (kW)
								Predviđ. godiš. proizvodnja (MWh)
1	"SUBAŠIĆ" d.o.o. Tešanj	06-03-1367/85/12	26.3.2013.	13.3.2023.	Tešanj	Potočani b.b. Jelah	SE "SUBAŠIĆ 1"	12,50/15,548
2	"SV Energija" d.o.o. Tešanj	06-03-86/1/13	13.5.2014.	12.05.2024	Tešanj	Lepenica br. 206	SE "LEPENICA 1"	10,00/11,700
3	"NINO-HA" d.o.o. Doboj Jug	06-03-863/28/14	3.2.2015.	2.2. 2020.	Mravići Doboj Jug	Mravići bb	SE "KONAK	30,00/39,200
4	"BEA" d.o.o. Mekiš bb-Tešanj	06-03-880/30/14	4.4.2015.	13.4.2025.	Tešanj	Mekiš bb	SE "BE.23-1"	20,00/25,100
5	Obrt "POLJOTRG", vl. Bektaš Dženeta	06-03-421/7/15	31.8.2015.	30.8.2025.	Visoko	Uvorići bb	SE "POLJOTRG	23,00/31,150
6	"MAHIR" d.o.o. Visoko	06-03-422/8/15	13.11.2015	12.11.2025.	Visoko	Uvorići broj 25	SE "MAHIR"	23,00/28,750
7	"COMEX" d.o.o. Tešanj	06-03-395/4/15	29.01.2016	28.01.2021	Tešanj	Ul. Meše Selimovića br. 25	SE "Raduša"	23,00/28,842
8	"PRAHA" d.o.o. Žepče	06-03-1019/34/15	15.03.2016	14.3.2021.	Žepče	Ozimica b.b.	SE "PRAHA 1-150"	150,00/232,000
9	Proizvodnja električne energije "SM", vl. Brka Semira	06-03-1083/43/15	5.4.2016.	14.4.2026.	Tešanj	Kotlanice bb	SE "SM BRKA"	10,00/11,100
10	"ENERGY" d.o.o.	06-03-1041/39/15	28.04.2016	27.4.2021.	Kakanj	Ul. 311. lahke brigade bb	SE "Energy"	150,00/253,000

11	Proizv. el. energije "SE ELEKTRONIK", vl. Prnjavorac Nezir	06-03- 42/1/16	15.06.2016	14.6.2026.	Tešanj	ulica Nisima Albaharija 1	SE "DOLINA"	12,50/15,000
12	"SAMI PROMET" d.o.o. Visoko	06-03- 586/117/16	11.07.2016	10.7.2021.	Visoko	Donja Vratnica bb	SE "SAMI PROMET 1"	30,00/36,630
13	"SJAJ" Maglaj, d.o.o.	06-03- 579/18/15	20.07.2016	19.7.2021.	Maglaj	Ulica 1. marta bb	SE "SJAJ"	23,00/26,900
14	"ALIM" d.o.o. Visoko	06-03- 668/128/16	20.09.2016	8.9.2021.	Visoko	Industrijska zona - Ozrakovići bb	SE "ALIM"	30,00/43,420
15	"HENKOPROM" d.o.o. Žepče	06-03- 516/89/16	7.10.2016.	6.10.2021.	Žepče	Golubinja bb	SE "HENKO HE.1-150"	122,00/141,000
16	"ASCOM" d.o.o. Tešanj	06-03- 842/150/16	24.10.2016.	23.10.2028.	Tešanj	Industrijska zona Bukva, Put Izudina Alićehajića bb	SE "ASCOM 1"	10,00/15,264
17	"CONRA" d.o.o. Tešanj	06-03- 930/158/16	12.01.2017	11.1.2029.	Tešanj	Ul. Patriotske lige bb	SE "CO-23"	22,00/32,300
18	SAMELAY d.o.o. Tešanj	06-03- 770/145/16	26.01.2017	25.1.2022.	Tešanj	Kraševo bb	SE "SAMELAY 1"	20,00/24,920
19	"PERO" Zenica d.o.o.	06-03- 338/20/17	19.05.2017	18.5.2022.	Zenica	Sarajevska broj 97	SE "PERO 1"	119,00/139,070
20	"INTER" d.o.o. Tešanj	06-03- 679/50/17	24.10.2017	23.10.2022.	Tešanj	Ljetinić bb	SE "INTER IN 23- 1"	20,00/24,300
21	ENERGY TRADE d.o.o. Usora	06-03- 608/46/13	07.11.2017	29.9.2018.	Usora	Žabljak bb	SE "ENERGY 1"	127,00/164,840
							SE "IVEX"	25,00/31,977
							SE "IVEX 2"	125,00/164,840
22	"KALIM-PROFIL" d.o.o. Tešanj	06-03- 986/74/17	15.01.2018	14.1.2028.	Tešanj	Ljetinić bb	SE "KALIM K23- 1"	18,00/25,700
23	"KALIM" d.o.o. Tešanj	06-03- 990/77/17	28.03.2018	27.03.2028.	Tešanj	Ljetinić bb	SE "KALIM K23- 2"	20,00/24,000
24	"EMY" d.o.o. Zenica	06-03- 517/14/14	11.06.2018	23.10.2019.	Zenica	Vojvodića put bb	SE "SE EMY 2"	30,00/40,930
							SE "SE EMY 30"	30,00/34,560

							kW Žepče"	
25	"PI-PI" d.o.o. Visoko	06-03- 434/29/18	26.6.2018.	25.6.2023.	Visoko	Čifluk bb- Kralupi	SE "PI-PI-150"	149,00/170,000

Izvor: FERK

Pored navedenih solarnih elektrana, na Listi čekanja FERK-a od 30.06.2018. godine nalaze se SE "Hifa benz" d.o.o Tešanj i "Sami promet" d.o.o. Visoko.

Regulatorna komisija za energiju u Federaciji Bosne i Hercegovine (FERK) u skladu sa odredbama Zakona o električnoj energiji u Federaciji Bosne i Hercegovine proizvođačima električne energije koji u pojedinačnom objektu za proizvodnju električne energije koriste otpad ili obnovljive izvore energije na ekonomski prihvatljiv način, uključujući kombinovani ciklus proizvodnje toplotne i električne energije, u skladu sa mjerama zaštite okoline daje status **kvalifikovanog proizvođača**.

Zaključno sa 2019. godinom status kvalifikovanog proizvođača je steklo 174 elektroenergetskih subjekata, od čega u ZDK 32 i isti su navedeni u Tabeli 26.

Prema podacima FERK-a kvalifikovani proizvođači u Federaciji BiH proizvodnju električne energije obavljaju u 257 postrojenja - OIEiEK (Operator za obnovljive izvore energije i efikasnu kogeneraciju) i to: 64 (HE) hidroelektrane, 7 malih distributivnih hidroelektrana u vlasništvu EP BiH, 178 (SE)solarnih elektrana i 8 (VE) vjetroelektrana.

U Tabeli 26. Dat je pregled kvalifikovanih proizvođači električne energije iz ZDK.

Tabela 26. Kvalifikovanoi proizvođači električne energije iz ZDK

R.br.	Naziv imalaca dozvole za rad	Datum izdavanja – isteka dozvole za rad	Naziv postrojenja za OIEiEK	Tehničke karakteristike	
				Instalisana snaga(kW)	Predv. god. Proizvodnja (MWh)
1.	„KOMING“ d.o.o. Kakanj	13.12.2019. 12.12.2031.	SE „KOMING“	22,00	26,00
2.	„KAMEN STIL“ D.O.O. TEŠANJ	13.12.2019. 12.12.2024.	SE „KS 150-1“	150,00	169,00
3.	. „ILMA“ d.o.o. Tešanj	28.11.2019. 27.11.2024.	SE „ILMA“	127,00	158,90
4.	„NEDER“ d.o.o. Tešanj	31.10.2019. 30.10.2029.	SE „NEDER“	23,00	31,70
5.	„EMY“ d.o.o. Zenica	10.09.2019. 09.09.2029	SE „SE EMY 2“	30,00	39,60
			SE„SE EMY 30 kW Žepče“	30,00	32,80
			HE „Pepelari“	448,00	3.285,00
6.	„FEKO-ENERGY“ d.o.o. Zenica	07.06.2019. 13.09.2027.	HE „Bistričak“	990,00	4.350,0
7.	„TIK“ d.o.o. Jelah bb-	10.12.2018.	SE „TIK 1“	127,00	153,10

	Tešanj	09.12.2023.			
8.	„ASCOM“ d.o.o. Tešanj	04.10.2018. 23.10.2028.	SE „ASCOM 1“	10,00	15,264
9.	NERGY TRADE d.o.o. Usora	17.07.2018. 29.09.2028	SE „ENERGY 1“	127,00	164,8
			SE „IVEX“	25,00	31,977
			SE „IVEX 2“	125,00	164,84
10.	„PI-PI“ d.o.o. Visoko	26.06.2018. 25.06.2023.	SE „PI-PI-150“	149,00	170,00
11.	JP „VIK“ d.o.o. Zenica	11.06.2018. 10.06.2028.	HE „Čajdraš“	485,00	3.633,00
12.	„KALIM“ d.o.o. Tešanj	28.03.2018. 27.03.2028.	SE „KALIM K23-2“	20,00	24,00
13.	„SUŠA-COMMERCE“ d.o.o. Visoko	02.02.2018. 01.02.2028.	VE „Moštre 1“	300,00	1.080,00
14.	D.O.O. „KALIM-PROFIL“ Tešanj	15.01.2018. 14.01.2028.	SE „KALIM K23-1“	18,00	25,70
15.	„INTER“ d.o.o. Tešanj SE 20,00	24.10.2017. 23.10.2022.	„INTER IN 23-1“	20,00	24,30
16.	„EKO-ENERGY“ d.o.o. Tešanj	29.08.2017. 23.04.2022.	HE „Vareš“	980,00	3.850,00
			HE „PODJEZERA“	650,00	5.500,00
17.	„PERO“ Zenica d.o.o.	19.05.2017. 18.05.2022.	SE „PERO 1“	119,00	139,07
18.	SAMELAY d.o.o. Tešanj	26.01.2017. 25.01.2022.	SE „SAMELAY 1“	20,00	24,92
19.	„CONRA“ d.o.o. Tešanj	12.01.2017. 11.01.2029.	SE „CO-23“	22,00	32,30
20.	„HENKOPROM“ d.o.o. Žepče	07.10.2016. 06.10.2021.	SE „HENKO HE.1-150“	122,00	141,00
21.	„ALIM“ d.o.o. Visoko	09.09.2016. 08.09.2021.	SE „ALIM“	30,00	43,42
23.	„SJAJ“ Maglaj, d.o.o	20.07.2016.	SE „SJAJ“	23,00	26,90

		19.07.2021.			
24.	D.O.O. „SAMI PROMET“ Visoko	11.07.2016. 10.07.2021.	SE „SAMI PROMET 1“	30,00	36,63
25.	Proizvodnja električne energije „SM“, vl. Brka Semira SE	15.04.2016. 14.04.2026.	„SM BRKA“	10,00	11,10
26.	„PRAHA“ d.o.o. Žepče	15.03.2016. 14.03.2021.	SE „PRAHA 1-150“	150,00	232,00
27.	„COMEX“ d.o.o. Tešanj	29.01.2016. 28.01.2021.	SE „Raduša“	23,00	28,842
28.	MAHIR“ d.o.o. Visoko	13.11.2015. 12.11.2025.	SE „MAHIR“	23,00	28,75
29.	„BEA“ d.o.o. Mekiš bb-Tešanj	14.04.2015. 13.04.2025.	SE „BE.23-1“	20,00	25,10
30.	„NINO-HA“ d.o.o. Doboj Jug	03.02.2015. 02.02.2020.	SE „KONAK“	30,00	39,20
31.	„SV Energija“ d.o.o. Tešanj	13.05.2014. 12.05.2024.	SE „LEPENICA 1“	10,00	11,70
32.	„SUBAŠIĆ“ d.o.o. Tešanj	26.03.2013. 25.03.2023.	SE „SUBAŠIĆ1“	12,50	15,548

Izvor: FERK

Nafta i prirodni gas

U Zeničko-dobojskom kantonu prirodni gas i derivati nafte obezbjeđeni su uvozom. Derivati nafte isporučuju se velikim potrošačima (rudnicima, termoelektrani, industrijskim preduzećima) i distributerima za široku potrošnju.

Prirodni gas se isporučuje jedinom distributeru u Zeničko-dobojskom kantonu, a to je „Visokogas“d.d. Visoko, te potrošačima direktno priključenim na gasovod, a na području Zeničko-dobojskog kantona to su „Arcelor Mittal“d.d. Zenica, „IGM“d.o.o. Visoko, Tvornica cementa „Kakanj“d.d. Kakanj, a u perspektivi i „ŽGP Zenica“d.d. Zenica.

Potrebe Federacije BiH za naftnim derivatima u proteklom periodu su bile cca 1,00 miliona tona. Od ove količine uvozi se cca 70 %, a nabavkom iz rafinerije Bosanski Brod obezbjeđeno je cca 30 % potreba.

U Bosni i Hercegovini, a time ni na području Zeničko-dobojskog kantona, nema proizvodnje prirodnog gasa, te je snabdjevanje zasnovano na uvozu od jednog snabdjevača /GAZ –Export iz Ruske Federacije/.

Plan uvoza i potrošnje prirodnog plina za 2019. godinu je 180,913 (1.000 Sm³).

Ukupno količine potrošenog prirodnog gasa u Federaciji BiH, u proteklm godinama, iznosila je cca 165,000 [1000 Sm³]. Od toga, u Zeničko-dobojskom kantonu, ostvarena je potrošnja prirodnog gasa u ukupnoj količini 40,00 [1000 Sm³].

U Tabeli 27. dat je pregled uporednih podataka plana i potrošnje prirodnog gasa u periodu od 2017. do 2019. godine ("CIMOS" d.d. Zenica je likvidiran).

Tabela 27. Pregled plana i potrošnje prirodnog gasa

POTROŠAČI	Realizacija 2017. godina [1.000 Sm ³]	Realizacija 2018. godina [1.000 Sm ³]	Plan realizacije 2019. godina [1.000 Sm ³]
"ARCELOR MITTAL"d.d Zenica	30,930	33,439	30,000
TVORNICA CEMENTA "KAKANJ" d.d. Kakanj	528	552	560
"CIMOS" d.d. Zenica	132	-	-
"IGM"d.o.o.Visoko	194	189	216
"ŽGP ZENICA"d.d. Zenica	-	172	600
"VISOKOEKOENERGIJA" d.o. o.Visoko	7,323	7,126	7,380
UKUPNO	39,107	41,478	38,756

Izvor: Federalno Ministarstvo za energiju, rudarstvo i industriju (FMERI) – Plan – Bilans energetske potrebe FBiH

Bosna i Hercegovina je ratificirala Ugovor o uspostavi energetske zajednice Jugoistočne Evrope 2006. godine. Svaka ugovorna strana se obavezuje da će izraditi plan implementacije Direktive 2001/77/EC Evropskog parlamenta i Vijeća o promociji električne energije proizvedene iz obnovljivih izvora. Cilj ove Direktive je porast proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora na unutrašnjem tržištu.

4. TRGOVINA, UGOSTITELJSTVO I TURIZAM

4.1. Opće stanje trgovine

Obzirom da broj registrovanih poslovnih subjekata iz područja djelatnosti G čini gotovo 30% ukupnog broja registrovanih poslovnih subjekata na području Zeničko-dobojskog kantona, trgovina predstavlja dominantnu privrednu djelatnost i jedna je od pokretačkih faktora privredne aktivnosti, kao i veoma bitna ekonomska aktivnost s aspekta jačanja konkurentnosti domaće proizvodnje i poticanja izvoza. Zbog mnogih problema vezanih za pravovremenost i obuhvat prikupljenih podataka, za analizu poslovanja preduzeća iz oblasti trgovine i kreiranje ove Informacije, korišteni su raspoloživi objavljeni podaci Federalnog zavoda za statistiku i podaci iz registara koje vode općine na području Zeničko-dobojskog kantona.

Na području Zeničko-dobojskog kantona, shodno podacima Federalnog zavoda za statistiku objavljenih sredinom 2020. godine, sa 31.12.2019. godine, bilo je registrovano 5.209 poslovnih subjekata koji su u skladu sa Klasifikacijom djelatnosti BiH 2010, registrovani za obavljanje djelatnosti iz područja G- trgovina na veliko i na malo.

U sljedećoj tabeli dat je broj registrovanih poslovnih subjekata u 2015., 2016., 2017., 2018. i 2019. godini.

Tabela 28. Broj registrovanih poslovnih subjekata iz područja djelatnosti G – trgovina na veliko i malo, popravka motornih vozila i motocikla u 2015., 2016., 2017., 2018. i 2019. godina

Godina	2015	2016	2017	2018	2019
Pravne osobe	1339	1345	1337	1381	1412
Dijelovi pravnih osoba	1681	1711	1719	1705	1745
Obrt	1693	1835	1804	2009	2052
Ukupno	4713	4891	4860	5095	5209

U narednoj tabeli slijedi pregled registriranih poslovnih subjekata po općinama Zeničko-dobojskog kantona sa 31.12.2019. godine:

Tabela 29. Pregled registriranih poslovnih subjekata po općinama Zeničko-dobojskog kantona

OPĆINA	Pravne osobe	Jedinice u sastavu	Obrt	Ukupno
Breza	29	60	57	146
Doboj Jug	50	40	32	122
Grad Zenica	432	608	648	1688
Kakanj	99	128	148	375
Maglaj	55	71	136	262
Olovo	22	29	33	84
Tešanj	261	258	297	816
Usora	26	22	18	66
Vareš	7	31	56	94
Visoko	232	234	340	806
Zavidovići	88	108	172	368
Žepče	111	156	115	382
Zeničko-dobojski kanton	1.412	1.745	2.052	5.209

U narednim tabelama dat je i pregled trgovačkih radnji (TR) iz Registra trgovačkih radnji koje

vode nadležne općinske službe po pojedinim općinama u 2015, 2016, 2017., 2018. i 2019. godini.

Tabela 230. Broj trgovačkih radnji po općinama Kantona

Općina/Grad	Broj TR u 2015. godini	Broj TR u 2016. godini	Broj TR u 2017. godini	Broj TR u 2018. godini	Broj TR u 2019. godini
Breza	80	81	80	75	71
Doboj Jug	16	15	16	16	14
Kakanj	94	91	95	97	92
Maglaj	111	109	112	107	95
Olovo	41	32	26	21	21
Tešanj	298	296	237	256	219
Usora	8	8	8	10	9
Vareš	36	35	28	31	34
Visoko	292	295	332	323	332
Zavidovići	119	162	291	299	123
Zenica	401	469	292	323	309
Žepče	76	86	74	71	71
Zeničko-dobojski kanton	1.572	1.679	1.591	1.629	1.390

Općina/Grad	Broj TR u 2018. godini	Broj upisanih TR u toku 2019. godine	Broj brisanih TR u toku 2019. godine	Broj TR u 2019. godini
Breza	78	1	8	71
Doboj Jug	16	0	2	14
Kakanj	97	20	18	92
Maglaj	107	11	23	95
Olovo	25	1	1	21
Tešanj	256	22	33	219
Usora	10	0	1	9
Vareš	31	3	7	34
Visoko	323	17	25	332
Zavidovići	112	14	3	123
Zenica	323	34	13	309
Žepče	71	10	10	71
Zeničko-dobojski kanton	1.449	133	144	1.390

Tabela 31. Broj registrovanih za obavljanje trgovine ličnim radom izvan prodavnice po općinama Kantona

Općina/Grad	Broj rješenja o odobrenju obavljanja trgovine ličnim radom izvan prodavnice u 2018. godini	Broj upisanih rješenja o odobrenju obavljanja trgovine ličnim radom izvan prodavnice u toku 2019. godine	Broj brisanih rješenja o odobrenju obavljanja trgovine ličnim radom izvan prodavnice u toku 2019. godine	Broj rješenja o odobrenju obavljanja trgovine ličnim radom izvan prodavnice TR u 2019. godini
Breza	5	0	3	2
Doboj Jug	1	1	0	2
Kakanj	18	1	4	12
Maglaj	11	0	4	7
Olovo	2	2	0	2
Tešanj	49	6	5	41
Usora	1	2	1	1
Vareš	0	0	0	0
Visoko	33	7	3	40
Zavidovići	24	3	1	26
Zenica	231	26	13	207
Žepče	8	6	2	12
Zeničko-dobojski kanton	383	54	36	352

Iz navedenih tabela se vidi da je najveći broj trgovačkih radnji registrovan na području Grada Zenica, Tešanj i općine Visoko i da je broj trgovačkih radnji u 2019. godini manji za 28 trgovačkih radnji u odnosu na 2018. godinu.

Tržište je relativno dobro snabdjeveno, naročito proizvodima iz uvoza, kako iz razloga liberalizacije trgovine, tako i razgranate mreže trgovačkih lanaca stranih osnivača.

4.2. Opće stanje ugostiteljstva i turizma

Statistički gledano, praćenje razvoja ugostiteljske i turističke djelatnosti vrši se kroz praćenje prometa u ugostiteljstvu, broja posjeta, odnosno dolazaka koji su evidentirani od strane ugostiteljskih objekata koji pružaju usluge smještaja i broja ostvarenih noćenja domaćih i stranih turista.

Na području Zeničko-dobojskog kantona, shodno podacima Federalnog zavoda za statistiku objavljenih sredinom 2020. godine, sa 31.12.2019. godine, bilo je registrovano 1.462 poslovnih subjekata koji su u skladu sa Klasifikacijom djelatnosti BiH 2010, registrovani za obavljanje djelatnosti iz područja I – djelatnosti pružanja smještaja te priprema i usluživanje hrane (hotelijerstvo i ugostiteljstvo).

U sljedećoj tabeli dat je broj registrovanih poslovnih subjekata u 2015., 2016., 2017., 2018. i 2019. godini.

Tabela 32. Broj registrovanih poslovnih subjekata iz područja djelatnosti I –djelatnost pružanja smještaja te priprema i usluživanje hrane (hotelijerstvo i ugostiteljstvo) 2015., 2016., 2017., 2018. i 2019. godina

Godina	2015	2016	2017	2018	2019
Pravne osobe	86	90	89	103	108
Dijelovi pravnih osoba	243	243	248	259	273
Obrt	950	980	941	1011	1081
Ukupno	1.279	1.313	1.278	1.373	1462

U narednoj tabeli slijedi pregled registriranih poslovnih subjekata *iz područja djelatnosti I – djelatnost pružanja smještaja te priprema i usluživanje hrane (hotelijerstvo i ugostiteljstvo)* po općinama Zeničko-dobojskog kantona sa 31.12.2019. godine.

Tabela 33. Pregled registriranih poslovnih subjekata po općinama Zeničko-dobojskog kantona

Općina/Grad	Pravne osobe	Jedinice u sastavu	Obrt	Ukupno
Breza	7	14	38	59
Doboj Jug	3	3	17	23
Grad Zenica	43	105	384	532
Kakanj	4	20	78	102
Maglaj	5	12	49	66
Olovo	4	4	17	25
Tešanj	16	24	102	142
Usora	3	2	17	22
Vareš	2	3	38	43
Visoko	10	37	198	245
Zavidovići	7	18	81	106
Žepče	4	31	62	97
Zeničko-dobojski kanton	108	273	1.081	1.462

U narednim tabelama dat je i pregled ugostiteljskih radnji (UR) iz registara koje vode nadležne općinske službe po pojedinim općinama u 2015, 2016, 2017., 2018. i 2019. godini.

Tabela 34. Broj ugostiteljskih radnji po općinama Kantona

Općina/Grad	Broj UR u 2015. godini	Broj UR u 2016. godini	Broj UR u 2017. godini	Broj UR u 2018. godini	Broj UR u 2019. godini
Breza	42	41	44	44	44
Doboj Jug	18	17	17	17	17
Kakanj	72	68	73	63	65
Maglaj	45	41	36	36	35
Olovo	15	14	16	14	14
Tešanj	183	185	170	179	167
Usora	19	18	18	15	13
Vareš	24	26	21	25	23
Visoko	142	140	185	172	188
Zavidovići	81	59	56	55	15
Zenica	344	333	299	340	326
Žepče	70	81	50	50	52
Zeničko-dobojski kanton	1.055	1.023	985	1.010	959

Općina/ Grad	Broj UR u 2018. godini	Broj upisanih UR utoku 2019. godine	Broj brisanih UR u toku 2019. godine	Broj UR u 2019. godini
Breza	41	6	3	44
Doboj Jug	17	0	4	13
Kakanj	63	11	9	65
Maglaj	36	8	9	35
Olovo	16	1	1	14
Tešanj	179	9	11	167
Usora	4	2	3	13
Vareš	25	5	8	23
Visoko	172	47	31	188
Zavidovići	65	15	8	72
Zenica	340	35	16	326
Žepče	50	12	10	52
Zeničko- dobojski kanton	1008	151	113	1012

Na području Zeničko-dobojskog kantona kategorizirano je 52 ugostiteljskih objekata za smještaj sa osnovnim kapacitetom oko 1500 ležaja.

U toku 2019. godine Ministarstvo za privredu izvršilo je kategorizaciju jednog ugostiteljskog objekta koji pruža uslugu smještaja – Tabela 35.

Tabela 35. Kategorizirani objekti u 2019. godini

Podnosilac zahtjeva		Adresa ugostiteljskog objekta	Vrsta i naziv ugostiteljskog objekta	Kategorija za koju je izdato rješenje
1.	Irhad Džidić, Stara čaršija br. 9, Zenica	Ul. Juraja Neidharta br. 6, Zenica	Motel "RICHI" ***	-tri zvjezdice

U narednoj tabeli dajemo pregled registriranih ugostiteljskih objekata za smještaj prema vrsti objekta i općinama Zeničko-dobojskog kantona:

Tabela 36. Registrirani ugostiteljski objekti za smještaj prema vrsti objekta i općinama Kantona

R e d. br oj	Općina /Grad	H o t e l	M o t e l	P a n s i o n	Pr e n o ć i š t e	A p a r t m a n i	H o s t e l	K a m p	S o b e z a i z n j m o	S e o s k o d o m a ć i n s t v o	G o s t i o n i c a s a p r e n o ć i š t e m	T u r i s t i č k o n a s e l j e	A p a r t m a n i u d o m a ć i n s t v u	K u ć a z a o d b o r u d o m a ć i n s t v u	U K U P N O	
	Breza		1													1
	Doboj Jug		1													1
	Kakanj	2	1	1								1				5
	Maglaj	2	1			1										4
	Olovo	1	2						1			1				5
	Tešanj	3	8													11
	Usora	1	2													3
	Vareš		1												1	2
	Visoko	2		1										1		4
	Zavido vići													1		1
	Zenica	6	4				2		1							13
	Žepče		2													2
UKUPNO		17	23	2	0	1	2	0	2	0	0	2	2		1	52

Na području Zeničko-dobojskog kantona preovladavaju smještajni objekti vrste “motel” dok je 17 ugostiteljskih objekata vrste “hotel”, od čega su pet objekata razvrstana u kategoriju koja se obilježava sa 4 i 5 zvjezdica.

Ugostiteljski objekti sa 4 i 5 zvjezdica:

HOTEL 4 *	Hotel „Zenica“ Zenica
HOTEL 4 *	Hotel „Dubrovnik“ Zenica
HOTEL 4*	Hotel „Ukus“, Tešanj
HOTEL 4*	Hotel Villa Ukus Tešanj
HOTEL 4*	Hotel “CARPE DIEM” (“Iskoristi dan”), Školska 15, Zenica
TURISTIČKO NASELJE 4*	“S.R.C.A.” AJDINOVIĆI, Olovo
Apartmani u domaćinstvu 5*	“APARTMENTS VRANAS”, Visoko
Kuća za odmor u domaćinstvu 5*	“VILA SARAJEVO”, Vareš

Zeničko-dobojski kanton je u toku 2019. godine posjetilo **38.582** turista, a što je u odnosu na 2018. godinu više za **6.940** turista. Turisti su ostvarili **125.317** noćenja, a što je za **28.130** noćenja više nego u 2018. godini. Potrebno je naglasiti da iskazan broj dolazaka turista predstavlja broj dolazaka turista koji su koristili usluge smještaja u smještajnim objektima na području Kantona.

Tabela 37. Dolasci i noćenja turista u toku 2015, 2016, 2017, 2018. i 2019. godine u ZDK

Turisti	Dolasci turista 2015. godina	Dolasci turista 2016. godina	Dolasci turista 2017. godina	Dolasci turista 2018. godina	Dolasci turista 2019. godina	Noćenje turista 2015. godina	Noćenje turista 2016. godina	Noćenje turista 2017. godina	Noćenje turista 2018. godina	Noćenje turista 2019. godina
---------	---------------------------------------	---------------------------------------	---------------------------------------	---------------------------------------	---------------------------------------	---------------------------------------	---------------------------------------	---------------------------------------	---------------------------------------	---------------------------------------

Domaći	7.494	8.353	12.446	14.794	20.598	12.686	14.464	22.241	55.429	83.066
Strani	10.052	12.284	12.773	16.848	17.984	21.462	25.783	29.882	41.758	42.251
Ukupno	17.546	20.637	25.219	31.642	38.582	34.148	40.247	52.123	97.187	125.317

Tabela 38. Dolasci i noćenja turista po vrstama objekata

Po vrstama objekata	Dolasci turista 2015. godina	Dolasci turista 2016. godina	Dolasci turista 2017. godina	Dolasci turista 2018. godina	Dolasci turista 2019. godina	Noćenje turista 2015. godina	Noćenje turista 2016. godina	Noćenje turista 2017. godina	Noćenje turista 2018. godina	Noćenje turista 2019. godina
Hoteli i sličan smještaj	17.33	20.474	24.369	27.352	34.807	32.657	39.517	48.576	79.098	115.852
Odmarališta i slični objekti za kraći odmor	203	163	850	3.311	3.775	1.491	730	3.547	9.571	9.465
Ostali smještaj				979					8.518	
Ukupno	17.546	20.637	25.219	31.642	38.582	38.758	40.247	52.123	97.187	125.317

Tabela 39. Dolasci i noćenja domaćih turista po vrstama objekata

Po vrstama objekata	Dolasci turista 2015. godina	Dolasci turista 2016. godina	Dolasci turista 2017. godina	Dolasci turista 2018. godina	Dolasci turista 2019. godina	Noćenje turista 2015. godina	Noćenje turista 2016. godina	Noćenje turista 2017. godina	Noćenje turista 2018. godina	Noćenje turista 2019. godina
Hoteli i sličan smještaj	7.455	8.276	12.321	12.938	19.352	12.532	14.156	26.541	45.081	80.896
Odmarališta i slični objekti za kraći odmor	39	77	125	999	1.246	154	308	206	2.422	2.170
Ostali smještaj				857					7.926	
Ukupno	7.494	8.353	12.446	14.794	20.598	12.686	14.464	22.241	55.429	83.066

Tabela 40. Dolasci i noćenja stranih turista po vrstama objekata

Po vrstama objekata	Dolasci turista 2015. godina	Dolasci turista 2016. godina	Dolasci i turista 2017. godina	Dolasci turista 2018. godina	Dolasci turista 2019. godina	Noćenje turista 2015. godina	Noćenje turista 2016. godina	Noćenje turista 2017. godina	Noćenje turista 2018. godina	Noćenje turista 2019. godina
Hoteli i sličan smještaj	9.888	12.198	12.048	14.414	15.455	20.125	25.361	26.541	34.017	34.956
Odmarališta i slični objekti za kraći odmor	164	86	725	2.312	2.529	1.337	422	3.341	7.149	7.295

Ostali smještaj				122					592	
Ukupno	10.052	12.284	12.773	16.848	17.984	21.462	25.783	29.882	41.758	42.251

Iz navedenih tabela vidljivo je da se više od 90% prometa odvija preko hotela i sličnog smještaja. Postoje čvrste indicije o podcjenjenosti podataka o broju dolazaka i noćenja turista, te ostvarenog turističkog prometa. Razlog odstupanja stvarnih od zvaničnih pokazatelja se može tražiti u učešću neformalnog sektora u ukupnim turističkim dešavanjima.

4.2.1. Putničke agencije

Najznačajniju ulogu u izradi i prodaji turističkog proizvoda imaju putničke (turističke) agencije, čije je postojanje isključivo vezano za prodaju turističkog proizvoda i turističkih usluga koje su sastavni dio turističkog proizvoda. Putničke agencije su pravna lica, osnovane prema odredbama Zakona o turističko-ugostiteljskoj djelatnosti.

Za grupne posjete gradovima i turističkim mjestima za koja je programom predviđeno razgledanje grada ili turističkog mjesta putnička agencija obavezna je angažirati turističkog vodiča koji je ovlašten za pružanje usluge turističkog vodiča.

Na području Zeničko-dobojskog kantona postoji veći broj registrovanih putničkih agencija koje se bave turističkim uslugama. Dajemo pregled broja putničkih agencija po općinama, a prema podacima iz upisnika i drugih evidencija o registrovanim turističkim djelatnostima dobijenim od strane nadležnih općinskih službi:

Tabela 41. Registrovane putničke agencije

Općina	Broj putničkih agencija
Breza	0
Doboj Jug	1
Kakanj	2
Maglaj	0
Olovo	0
Tešanj	2
Usora	0
Vareš	0
Visoko	5
Zavidovići	0
Zenica	24
Žepče	0
UKUPNO	34

4.2.2. Turistički vodiči

Turistički vodič igra vrlo važnu ulogu u promociji i realizaciji turističke ponude. On je taj koji u toku putovanja i boravka grupe turista kojoj je određen za turističkog vodiča na najbolji mogući način prezentira sve informacije o mjestu u kome se realizira turistička ponuda, njegovoj historiji, stanovništvu, privredi, infrastrukturi, te daje što je moguće više informacija o svakom detalju turističke ponude, objektima i predmetima koji su predmet posjete, itd.

Polaganje stručnog ispita za turističke vodiče obavlja se na način propisan Pravilnikom o stručnom ispitu za turističke vodiče („Službene novine FBiH“, broj: 30/10), a prema Programu stručnog ispita za turističke vodiče. Za pružanje usluga turističkog vodiča turistički vodič mora posjedovati odobrenje općinskog organa. Odobrenje izdaje, na zahtjev turističkog vodiča, općinski organ na čijem području turistički vodič pruža usluge. Stručni ispit za turističke vodiče

za Zeničko-dobojski kanton do sada je položilo ukupno 25 kandidata, a samo jedan turistički vodič posjeduje odobrenje za pružanje usluga izdato od Općine Breza i iskaznicu turističkog vodiča izdatu od Ministarstva za privredu Zeničko-dobojskog kantona. Ostali kandidati koji posjeduju certifikat za turističkog vodiča nisu izvršili prijavu kod nadležnih općinskih organa, odnosno ne posjeduju odobrenje za pružanje usluga niti iskaznicu za turističkog vodiča.

5. PODUZETNIŠTVO I MALA I SREDNJA PODUZEĆA (MSP)

5.1. Uvod

Poduzetništvo je spremnost pojedinca ili više partnera da uz određeno ulaganje kapitala i preuzimanje rizika uđu u poslovni poduhvat sa ciljem stvaranja profita. To je način privrednog djelovanja u kojem poduzetnik odlučuje što, kako i za koga stvoriti i na tržištu realizirati ulazeći u poduzetnički pothvat na svoj trošak i rizik s ciljem sticanja dobiti.

Često se pojam poduzetništvo povezuje sa upravljanjem malim obrtima, preduzećima, ali neki autori proširuju mu važenje i na velike organizacije.

Bit poduzetništva je u stalnom traženju novih ideja, maštovitosti u pronalaženju novih mogućnosti u poslovanju, pouzdanoj intuiciji i procjeni, te vještini i borbenosti.

Razvijanje poduzetničkog duha se odnosi na stvaranje uvjeta u kojima ljudi mogu da: budu inovativni, rješavaju problem, razmišljaju pozitivno, prave nove prilike, budu samomotivirani, razmišljaju kritički, budu proaktivni, stvaraju nove ideje, pronalaze rješenja i izazivaju postavljene norme.

Osnovna podrška razvijanja poduzetništva je poduzetnička infrastruktura koju čine:

- konsultantski subjekti – agencije,
- finansijski subjekti,
- poslovno-poduzetničke zone,
- poduzetnički inkubatori itd.

5.1.1. Konsultantski subjekti – agencije

U nastojanju da se prevaziđu brojni socijalni i ekonomski problemi sa kojima se Bosna i Hercegovina suočila u poslijeratnom periodu, lokalna zajednica je uz podršku međunarodne zajednice pokrenula inicijativu za oporavak i stimuliranje ekonomskog razvoja. Rezultat ove inicijative je pokretanje procesa ekonomske regionalizacije, osnivanjem regionalnih razvojnih agencija. Regionalne razvojne agencije su ključni sudionici u izradi i provedbi strategija za ekonomski razvoj na lokalnom nivou. Tamo gdje postoje regionalne razvojne agencije, postoji i institucionalni okvir za povezivanje niza djelatnosti i za dovođenje istih u vezu sa raznovrsnim zajedničkim ciljevima oko kojih su se zainteresirane strane usaglasile.

Među zainteresirane strane spadaju: lokalne vlasti, mjesne zajednice, privredne komore i udruge/udruženja poslodavaca, istraživačke i obrazovne institucije, lokalne razvojne organizacije, nevladine organizacije, pružaoci poslovnih usluga, organizacije tržišta rada, sindikati, itd.

Na području Zeničko-dobojskog kantona egzistira Regionalna razvojna agencija (REZ) koja djeluje u regiji Centralna BiH unutar Bosne i Hercegovine. Osnovana je u maju/svibnju 2004. godine. Platforma za osnivanje Agencije je partnerstvo vladinih i nevladinih institucija. Osnivači su 15 općina, 2 kantona, 15 poslovnih udruženja, 1 mikrokreditna organizacija.

Aktivnosti REZ Agencije mogu se svrstati u dvije glavne skupine:

- aktivnosti koje se odnose na identificirane potrebe općina, gdje prevladava potreba za daljnjom izgradnjom kapaciteta za razvoj projekata, apsorpciju fondova, promociju i razvoj poslovne infrastrukture, te
- potporu razvoju malih i srednjih preduzeća kroz pružanje konsultantskih usluga,

uspostavljanje poslovnih veza, podršku izvozu i ulaganjima, kao i promociju. Na području Zeničko-dobojskog kantona potpisan je Sporazuma o osnivanju Mreže lokalnih agencija. Osnivači Mreže su: Razvojna agencija Žepče RAŽ, Agencija za ekonomski razvoj Zenica ZEDA, Razvojna agencija Zavidovići RAZ i Agencija za razvoj Općine Tešanj TRA. Cilj osnivanja Mreže je da međusobno uveže sve instrumente ekonomskog razvoja i poveže postojeću lokalnu i regionalnu infrastrukturu u cilju održivog ekonomskog razvoja lokalnih zajednica, Kantona i države. Vlada Zeničko-dobojskog kantona potiče i podupire razvoj na cijelom području kantona, a razvojne agencije smatra inicijatorom i kreatorom razvoja u općinama.

5.1.2. Finansijski subjekti

Finansijski subjekti koji daju podršku razvijanja poduzetništva su:

- komercijalne banke,
- mikrokreditne organizacije,
- kreditno-garancijski fond Vlade Zeničko-dobojskog kantona (KGF),
- poticaji Vlade Zeničko-dobojskog kantona itd.

Kreditno-garancijski fond Vlade Zeničko-dobojskog kantona je jedan od finansijskih subjekata koji daju podršku razvijanja poduzetništva preko izuzetno povoljnih kredita.

Korisnici ovih kredita mogu biti privredna društva koja se bave proizvodnom ili proizvodno-uslužnom djelatnošću. Sredstva iz kredita se mogu koristiti za nabavku mašina, opreme i dijelova, te za tehnološka unapređenja.

Ministarstvo za privredu je na osnovu Odluka Vlade Kantona i Javnih poziva za svaki poticaj pojedinačno provelo dodjelu poticaja.

Osnovni kriteriji su jedinstveni za sve vrste poticaja, a odnose se na uredno izmirivanje: poreza, uključujući i indirektne, te doprinosa (zdravstveno, penziono osiguranje).

Posebni kriteriji su vezani za vrstu poticaja, a odnose se na: odobrenje za upotrebu objekta, certifikat za uveden međunarodni standard, potpisan ugovor za investicijske kredite sa dokazima o urednom vraćanju glavnice i kamata, dokaze o realiziranoj investiciji i drugo.

Realizacija svih poticaja ima karakter refundacije, odnosno poticaja nakon realizacije aktivnosti po kriterijima. *Ovaj metod garantira potpuno postizanje ciljeva i efekata poticaja.*

U periodu od 2005 do 2017.godine, Ministarstvo za privredu je podržalo 472 privredna subjekta sa 853 poticaja u iznosu od 14.363.498,78 KM. U 2018.godini odobrena su 101 poticaja u iznosu od 1.424.783,25 KM i u 2019.godini odobrena su 129 poticaja u iznosu 2.119.709,01 KM.

5.1.3. Poslovno-poduzetničke zone

Osnovna infrastruktura za podršku maloj privredi su poslovno-poduzetničke zone.

Ministarstvo za privredu Zeničko-dobojskog kantona, je dalo, iz sredstva dobivenih od koncesija, poticaje za bržu izgradnju poslovnih-poduzetničkih zona u funkciji bržeg razvoja poduzetništva: u 2010.god. 457.040,83 KM, u 2011.god. 536.761,36 KM a u 2012.god. 399.236,56 KM, u 2013.god. 331.151,87 KM, u 2014.god. 0 (nije bilo ulaganja zbog poplava), u 2015.god. 12.731,00 KM, u 2016.god. 9.539,00 KM, u 2017.god. 73.908,70 u 2018.god. 829.746,00 KM i u 2019.god. 887.078,62 što je ukupno 3,536.193,90 KM, (Tabela od 49 do 57.) i ima za cilj:

- Pružanje potpore poduzetnicima za lakšom izgradnjom poslovnog prostora na potpuno infrastrukturno opremljenom zemljištu,
- Osnivanje novih privrednih subjekata,
- Poticanje izvozne konkurentnosti i privlačenje stranih ulaganja,

- Stvaranje preduslova za razvoj male i srednje privrede, te otvaranje novih radnih mjesta,
- Promocija direktnih investicija tehnološke politike, te partnerstva javnog i privatnog sektora,
- Davanje pogodnosti poduzetnicima,
- Razvoj lokalne zajednice kantona i općina.

Tabela 42. GODINA 2010.

Red. br.	Naziv zone	Općina	Iznos (KM)
1.	Projektna dokumentacija za poslovno-poduzetničku zonu „Vrtlište I“	Kakanj	19.072,52
2.	Izgradnja infrastrukturnih objekata poslovno-poduzetničke zone „Vrtlište II“	Kakanj	230.703,09
3.	Izgradnja infrastrukturnih objekata poslovno-poduzetničke zone „Vila Tešanj“	Tešanj	56.856,93
4.	Projektna dokumentacija za poslovno-poduzetničku „Vila Tešanj“	Tešanj	2.970,63
5.	Izgradnja infrastrukturnih objekata poslovno-poduzetničku zone „Matuzići“	Doboj Jug	147.437,66
		UKUPNO:	457.040,83

Tabela 43. GODINA 2011.

Red. br.	Naziv zone	Općina	Iznos (KM)
1.	Poslovna-poduzetnička zona Ekonomija - Batvice	Zavidovići	71.588,34
2.	Izgradnja poslovno-poduzetničke zone "Matuzići" Korak 2- Faza II	Doboj Jug	124.062,32
3.	Izgradnja poslovno-poduzetničke zone "Bukva-Vila" Korak 2-FazaII	Tešanj	133.446,30
4.	Poslovno-poduzetnička zona Ekonomija - Batvice (Korak 1- Faza II)	Zavidovići	91.545,10
5.	Poslovno-poduzetnička zona "Žabljak" (Korak 1. i 2.- Faza II)	Usora	116.119,30
		UKUPNO:	536.761,36

Tabela 44. GODINA 2012.

Red. br.	Naziv zone	Općina	Iznos (KM)
1.	Poslovana zona Žepče (faza I)	Žepče	129.920,00
2.	Poslovana zona Žepče (faza II)	Žepče	150.000,00
3.	Poslovana zona Zavidovići	Zavidovići	150.000,00
		UKUPNO:	399.236,56

Tabela 45. GODINA 2013.

Red. br.	Naziv zone	Općina	Iznos (KM)
1.	Poslovno-poduzetničku zonu „Vrtlište “	Kakanj	31.151,87
2.	Poslovana zona “Glinište”	Tešanj	300.000,00
		UKUPNO:	331.151,87

GODINA 2014. –Nije bilo

Tabela 46. GODINA 2015.

Red. br.	Naziv zone	Općina	Iznos (KM)
1.	Poslovna zona „Misurići “	Maglaj	2.731,00
2.	Poslovana zona “Glinište”	Tešanj	10.000,00
		UKUPNO:	12.731,00

Tabela 47. GODINA 2016.

Red. br.	Naziv zone	Općina	Iznos (KM)
1.	Poslovno zona „Bukva “	Tešanj	4.539,60
2.	Poduzetnička zona “Lugovi”	Usora	5.000,00
		UKUPNO:	9.539,60

Tabela 48. GODINA 2017.

Red. br.	Naziv zone	Općina	Iznos (KM)
1.	Poslovna zona “Bukva”	Tešanj	15.000,00
2.	Poslovno zona „Ekonomija Batvice “	Zavidovoći	13.908,70
3.	Poslovna zona “Misurići”	Maglaj	15.000,00
4.	Poslovna zona “Žabljak”	Usora	30.000,00
		UKUPNO:	73.908,70

Tabela 49. GODINA 2018.

Red. br.	Naziv zone	Općina	Iznos (KM)
1.	Poslovno zona „Ekonomija Batvice “	Zavidovoći	4.446,00
2.	Poslovna zona “Danac”	Olovo	10.000,00
3.	Poslovna zona “Ozrakovići”	Visoko	97.500,00
4.	Poslovna zona “Žabljak”	Usora	150.000,00
5.	Poslovna zona “Liješnica”	Maglaj	97.500,00
6.	Poslovna zona “Polja”	Žepče	101.800,00
7.	Poslovna zona “Glinište”	Tešanj	150.000,00
8.	Poslovna zona “Matuzići”	Doboj Jug	67.500,00
9.	Poslovna zona “Zenica I”	Zenica	150.000,00
		UKUPNO:	828.746,00

Tabela 50. GODINA 2019.

Red. br.	Naziv zone	Općina	Iznos (KM)
1.	Poslovna zona “Liješnica”	Maglaj	142.000,00
2.	Poslovna zona “Glinište”	Tešanj	150.000,00
3.	Poslovna zona “Kram”	Vareš	120.000,00
4.	Poslovna zona “Zenica I”	Zenica	155.078,62

5.	Poslovna zona “Srednja Omanjska”	Usora	160.000,00
6.	Poslovna zona “Radovlje”	Žepče	10.000,00
7.	Poslovna zona “Ozrakovići”	Visoko	150.000,00
		UKUPNO:	887.078,6
			2

5.1.4. Poduzetnički inkubator

Poduzetnički inkubator predstavlja «dom» za uzgajanje novih preduzeća koji svim potencijalnim poduzetnicima čiji poslovni plan obećava realne mogućnosti razvoja, obezbjeđuje povoljne uslove rada, početne prostorije, administrativnu poslovnu podršku, savjetovanje i drugu pomoć, kako bi u 3-4 godine razvili preduzeće, sposobno da pod tržišnim uslovima uspješno radi.

Dakle, to su sistemi kojima je svrha uspostavljanje poslovne infrastrukture koja služi privrednim subjektima da u što kraćem vremenu postanu tržišno aktivni, te profitabilni.

Korisnici Inkubatora mogu postati sva lica koja obavljaju ili imaju namjeru da obavljaju privrednu djelatnost osim proizvodnje hrane, trgovine i ugostiteljstva, pod uslovom da je prostor kojim Inkubator raspolaže pogodan za obavljanje te djelatnosti svojom veličinom i funkcionalnošću.

Veličina dodijeljenog prostora ovisi o opravdano iskazanim potrebama korisnika obrazloženim biznis planom. Registracija korisnika ne može biti starija od 12 mjeseci u momentu donošenja odluke o prijemu. Izuzetak su korisnici čija registracija je starija od 12 mjeseci ako u inkubatoru žele implementirati novi projekat ili proširiti postojeći uz zaposlenje nove radne

Poduzetnički inkubatori okupljaju male poduzetnike koji tek počinju poslovati ili su u fazi rasta i razvoja i nemaju vlastiti prostor. Upravo inkubatori omogućuju poduzetnicima korištenje poslovnog prostora po vrlo povoljnim uslovima (bez najamnine ili uz smanjenu najamninu) ograničen broj godina. Osim poslovnog prostora, korisnicima su na raspolaganju poslovna infrastruktura, intelektualne i poslovne usluge i dr. U razdoblju inkubacije nakon čega bi trebali postati samostalni i prepustiti mjesto u inkubatoru drugom preduzeću.

Na području Zeničko-dobojskog kantona inkubatori su formirani uz finansijsku pomoć Ministarstvo za privredu u Zenici, Zavidovičima i Žepču.

5.2. Mala i srednja preduzeća (MSP)

Malo i srednje poduzetništvo čine najvitalniji i značajan segment privrednog i jedinstvenog prostora Zeničko-dobojskog kantona. Od ukupnog broja uposlenih u sektoru MSP-a uposleno je 65-70% uposlenika. Struktura MSP-a je nepovoljna, premalo je proizvodnih MSP-a, uvoz je veći od izvoza, a stopa neuposlenih procjenjuje se do 40%. S obzirom na potencijal, prirodne i radom stvorene resurse, otvara se realna šansa za razvitak novih MSP-a, a prioritetno proizvodnih.

Prema Zakona o poticaju razvoja male privrede (“Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine”, broj:19/06), propisano je da malu privredu čine subjekti male privrede, fizička i pravna lica, koja trajno obavljaju zakonom dopuštene djelatnosti radi ostvarivanja dohotka odnosno dobiti, uključujući samoupošljavanje i obiteljske poslove povezane sa obrtom i drugim djelatnostima, registrovani kod nadležnog organa, bez obzira na oblik organizovanja i koji:

- su samostalni u poslovanju,
- upošljavaju godišnje manje od 250 lica i
- ostvaruju godišnji promet do 40 miliona KM i/ili čija godišnja bilansa stanja ne prelazi 30 miliona KM.

Prema veličini, u smislu ovog Zakona, razlikuju se mikro, mali i srednji subjekti male privrede pri čemu:

- Mikro subjekti male privrede su fizička i pravna lica koja upošljavaju prosječno godišnje

- manje od 10 lica i čiji godišnji promet i/ili godišnja bilansa stanja ne prelazi 400.000 KM,
- Mali subjekti male privrede su fizička i pravna lica koja upošljavaju prosječno godišnje manje od 50 lica i čiji godišnji promet i/ili godišnja bilansa stanja ne prelazi četiri miliona KM i
- Srednji subjekti male privrede su fizička i pravna lica koja upošljavaju prosječno godišnje manje od 250 lica, čiji godišnji promet ne prelazi 40 miliona KM i/ili čiji godišnji bilans stanja ne prelazi 30 miliona KM.

Prema Zakona o računovodstvu i reviziji u Federaciji Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine", broj:83/09), pravna lica u smislu ovog zakona, razvrstavaju se na mala, srednja i velika, zavisno od pokazatelja utvrđenih na dan sastavljanja finansijskih izvještaja u poslovnoj godini, prema sljedećim kriterijima:

- visina prihoda,
- vrijednost imovine,
- prosječan broj zaposlenika u toku poslovne godine.

Mala pravna lica su ona koja ispunjavaju najmanje dva od sljedećih uslova:

- prosječan broj zaposlenih je manji od 50,
- prosječna vrijednost poslovne imovine na kraju poslovne godine je manja od 1,000.000,00 KM,
- ukupan godišnji prihod je manji od 2,000.000,00 KM.

Srednja pravna lica su ona koja na dan sastavljanja finansijskih izvještaja ispunjavaju najmanje dva od sljedećih uslova:

- prosječan broj zaposlenih u toku godine je od 50 do 250,
- prosječna vrijednost poslovne imovine na kraju poslovne godine iznosi od 1,000.000,00 KM do 4,000.000,00 KM,
- ukupan godišnji prihod iznosi od 2,000.000,00 KM do 8,000.000,00 KM.

U srednja pravna lica razvrstavaju se i ona čije vrijednosti su veće od gornjeg iznosa jednog od uslova iz stava 3.

Velika pravna lica su ona koja prelaze gornje vrijednosti iz najmanje dva uslova iz stava 3.

U kategoriju malih i srednjih preduzeća treba uvrstiti i obrte (samostalna privredna djelatnost). Oni bi, u smislu preporuka Evropske komisije, spadali u mikro poduzeća, premda oni u Federaciji BiH, u formalno-pravnom smislu nisu preduzeća.

NAPOMENA:

DA BI "INFORMACIJA O STANJU PRIVREDE NA PODRUČJU ZENIČKO - DOBOJSKOG KANTONA ZA 2019. GODINU SA POSEBNIM OSVRTOM NA STANJE PODUZETNIŠTVA" bila potpuna, potrebno je koristiti podatke: "Informacionog sistema registra malih i srednjih preduzeća (ISR-MSP)" koje je izdalo Federalno ministarstvo razvoja poduzetništva i obrta, a koji objedinjuje i agrerira skup podataka iz tri izvora: AFIP/FIP, PU i Sud BiH za Zeničko-dobojski kanton. Na žalost, Federalno ministarstvo razvoja poduzetništva i obrta, za ovu godinu još uvijek nije potpisalo Ugovor sa softverskom firmom koja je obrađivala ove podatke, te nam oni nisu dostupni.

6. REKAPITULACIJA

Na osnovu prethodnog dijela ove informacije donosimo rekapitulaciju osnovnih pokazatelja komparativnih stanja privrede Zeničko-dobojskog kantona za protekli period.

Tabela 49. Rekapitulacija pokazatelja i trendova

Pokazatelji stanja	19./18.	18./17.	17./16.	16./15.	15./14.
Indeks fizičkog obima industrijske proizvodnje	93,6	100,80	100,8	99,7	101,5
Indeks broja zaposlenih	101,79	104,13	110,13	101,44	102,02
Indeks prosječne neto plaće	103,93	103,53	99,62	101,67	99,03
Indeks broja nezaposlenih	92,71	94,78	93,35	95,22	98,67
Indeks izvoza	89,80	115,0	93,7	100,15	97,58
Indeks uvoza	95,84	110,3	99,6	107,63	100,19
Ostvarene investicije u nova stalna sredstva	-	106,31	124,65	107,88	84,98

ZAKLJUČCI I MJERE

Sagledavajući sveukupnu situaciju, a posebno temeljne indikatore stanja, može se zaključiti da je privreda Zeničko-dobojskog kantona tokom 2019. godine poslovala relativno uspješno.

I – INDIKATORI

1. Smanjenje nezaposlenosti;
2. Povećan broj zaposlenih i smanjen broj nezaposlenih lica;
3. Negativan trend spoljnotrgivinske razmjene;
4. Rast investicija u nova stalna sredstva.

Imajući u vidu usporenu stabilizaciju tržišnih tokova, te uticaj bližeg i šireg okruženja na trend privrednih kretanja, od posebnog značaja je poduzimanje adekvatnih mjera, kao što su:

II – MJERE

1. Jačati poticaje privredi kroz adekvatne mehanizme kontrole utroška sredstava;
2. Štititi domaću proizvodnju kroz reklamiranje domaćih proizvoda;
3. Poticati otvaranje mikro, malih i srednjih preduzeća;
4. Pojednostavljivati procedure dodjele dozvola u privredi;
5. Jačati turističku ponudu;
6. Uključiti udruženje poslodavaca i Privrednu komoru na iznalaženju rješenja;
7. Redefinisati zakonska rješenja koja usporavaju proceduru stvaranja novih radnih mjesta i investicija
8. Provoditi mjere štednje;
9. Stvarati ambijent za širenje tržišta privrednicima van BiH;
10. Smanjiti sivu ekonomiju kroz jačanje inspeksijskog sektora;
11. Stvoriti ambijent za novo zapošljavanje;
12. Obezbijediti uslove za povećanje konkurentne pozicije privrednih subjekata;
13. Stvarati uslove za povećanje investicija (npr. finansiranje opremanja industrijskih-poslovnih zona, inkubatora i sl.);
14. Uticati na bržu realizaciju pristupa EU.

U cilju prevazilaženja novonastale situacije i stanja u privredi, Vlada Kantona će nastaviti sa realizacijom projekata poticaja.

Ovim aktivnostima, te realizacijom niza drugih projekata, biti će povećana konkurentna pozicija privrednih subjekata i unaprijeđen ambijent za privređivanje u Kantonu, što će u konačnici rezultirati rastom standarda i svih tretiranih pokazatelja.